

Jaarrapportage 2007

WOT-04-002

Onderbouwend Onderzoek

werkdocumenten

WOT

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

WAGENINGENUR

For quality of life

Jaarrapportage 2007

WOT-004-002

Onderbouwend Onderzoek

Werkdocument 93

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Wageningen, Februari 2008

De reeks 'Werkdocumenten' bevat tussenresultaten van het onderzoek van de uitvoerende instellingen voor de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu). De reeks is een intern communicatiemedium en wordt niet buiten de context van de WOT Natuur & Milieu verspreid. De inhoud van dit document is vooral bedoeld als referentiemateriaal voor collega-onderzoekers die onderzoek uitvoeren in opdracht van de WOT Natuur & Milieu. Zodra eindresultaten zijn bereikt, worden deze ook buiten deze reeks gepubliceerd. De reeks omvat zowel inhoudelijke documenten als beheersdocumenten.

Dit werkdocument is gemaakt conform het Kwaliteitshandboek van de WOT Natuur & Milieu.

©2008 **Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu**
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 48 54 71; Fax: (0317) 41 90 00; e-mail: info.wnm@wur.nl

De reeks WOt-werkdocumenten is een uitgave van de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Dit werkdocument is verkrijgbaar bij het secretariaat. **Het document is ook te downloaden via www.wotnatuurenmilieu.wur.nl**

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 48 54 71; Fax: (0317) 41 90 00; e-mail: info.wnm@wur.nl; Internet: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Voorwoord

Sinds 1 januari 2005 worden de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu uitgevoerd onder de voorwaarden die LNV en de stichting DLO eind 2004 zijn overeengekomen en die zijn vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst WOT Natuur & Milieu. De jaarrapportage is toen ook opnieuw vormgegeven.

Per WOT-programma is een zelfstandig werkdocument samengesteld, dat bestaat uit drie delen: een samenvattende rapportage over het programma als geheel, een beschrijving van elk der afzonderlijke projecten en een Engelstalige beschrijving. De volgende werkdocumenten omvatten samen de jaarrapportage over 2007 van de WOT Natuur & Milieu:

Nr. 92: WOT-04-001 Koepel (Communicatie, Kwaliteit en Management)

Nr. 93: WOT-04-002 Onderbouwend Onderzoek

Nr. 94: WOT-04-003 Advisering Natuur & Milieu

Nr. 95: WOT-04-005 M-AVP (Monitoring Agenda Vitaal Platteland)

Nr. 96: WOT-04-006 Natuurplanbureaufunctie

Nr. 97: WOT-04-007 Milieuplanbureaufunctie

Dit werkdocument bevat de jaarresultaten van het WOT programma ***WOT-04-002 (Onderbouwend Onderzoek)***. De resultaten van deze projecten hebben hun weg gevonden in de diverse producten van het Milieu- en Natuurplanbureau en in de werkdocumenten, rapporten en studies van de WOT Natuur & Milieu.

Daarnaast wordt in het Kennisbasis Thema Groene en Blauwe Ruimte (KB1) jaarlijks geïnvesteerd in kennisvernieuwing voor de WOT Natuur & Milieu. De rapportage hierover wordt opgesteld onder verantwoordelijkheid van de leiding van dit Kennisbasisthema.

Ter verantwoording van de besteding van de beschikbare middelen is voor elk project een beknopt verslag gemaakt. Deze verslagen zijn hier gebundeld. In elk verslag staan voor het desbetreffende project de administratieve gegevens en een beknopte inhoudelijke beschrijving van het doel en het behaalde resultaat.

Paul Hinssen

Inhoud

Voorwoord	3
Thema-rapportage WOT-04-002	7
Project-rapportage WOT-04-002	13

Thema-rapportage WOT-04-002

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002: Onderbouwend Onderzoek voor Natuurplanbureaufunctie

1. Naam+nr. cluster, naam clusterleider:
WOT-04,
Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu
P.J.W. Hinssen
2. Naam+ nr. thema:
WOT-02-002
Ondersteunend Onderzoek voor de Natuurplanbureaufunctie
3. Naam thema-coördinator (met Wageningen UR-onderdeel):
H. Houweling, Alterra
4. Contactperso(n)en LNV (met LNV-directie)/overige betrokkenen (met organisatienaam):
H.E. Groenewoud (LNV-DN)
K. Wieringa (MNP)
5. Deelnemende kennisinstellingen binnen en buiten Wageningen UR:
Alterra, LEI, IMARES
6. Doelgroepen(en):
primair LNV-N en MNP; secundair via programma WOT-04-006: Parlement, Kabinet, overige Beleidsdirecties van LNV, VROM, V&W, EZ
7. 2007-budget :

Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008
Budget doorgeschoven uit 2006	573	530	43
Reguliere programmagelden	2700.0	2599	101
NAP-gelden	-		
Additionele LNV-projectgelden	-		
Totaal LNV	3273	3129	144
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

toelichting op de realisatiecijfers en doorgeschoven gelden:

2007 is gestart met een aanzienlijk doorgeschoven budget uit 2006. Deze achterstand was in belangrijke mate opgelopen in 2005. Door de WOT NM zijn i.o.m. Alterra en LEI maatregelen genomen om deze achterstand te verkleinen. Deze maatregelen lijken nu effect te hebben. In 2005, 2006 en 2007 is achtereenvolgens 82%, 99% en 116% van het reguliere programmabudget gerealiseerd. Het doorgeschoven budget neemt nu duidelijk af. Naar verwachting worden de nog lopende projecten t.l.v. het 2006 en 2007-budget in het eerste kwartaal van 2008 afgerond waardoor de onderzoeksresultaten tijdig beschikbaar zijn voor de producten van het MNP.

Samenvattend beeld op thema-niveau

8. De beleidsopgave(n) van LNV waaraan de onderzoeksresultaten een bijdrage leveren;

Het WOT-programma Ondersteunend Onderzoek (WOT-04-002) is gericht op ontwikkeling van kennis die wordt toegepast in programma Natuurplanbureau-functie (WOT-04-006). De beleidsopgave voor dit programma is volgt verwoord;

De natuurplanbureau-functie is een wettelijk vastgelegd instrument ter ondersteuning van het natuurbeleid (Wet van 24 december 1997, houdende regelen ter instelling van de natuurplanbureau-functie). Functies zijn signaleren van trends en problemen, evalueren van beleidsprestaties en prognoses over de mate waarin het beleid de doelen realiseert, alsmede het vertalen van trends in de samenleving en het ruimtegebruik in termen van kansen en bedreigingen voor natuur. Jaarlijks wordt een natuurbalans en vierjaarlijks een natuurverkenning uitgebracht. Opdrachtgever hiervoor is de bestuursraad van LNV. Incidenteel kan het MNP verkenningen of effectbeoordelingen voor derden uitvoeren, bijvoorbeeld voor politieke partijen of particuliere natuurorganisaties. Dit behoeft goedkeuring van de minister.

9. De kennisvragen die aan de beleidsopgave(n) gekoppeld zijn en die worden beantwoord met de uitkomsten van het onderzoek;

Het programma beantwoordt de ca. 40 kennisvragen van het MNP die geformuleerd zijn in het werkplan Onderbouwend Onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP; Thema's en onderzoeksvragen 2007 (Programma Commissie Natuur, 2006). Deze kennisvragen hebben betrekking op vier kennisvelden i.e.; Biodiversiteit, Landschap, Bestuur en Samenleving en Economie context van Natuur en Landschap en zijn ondergebracht in 10 thema's:

- 1 Bestuurlijke organisatie en economische dimensie van natuur- en landschapsbeleid
- 2 Implementatie van beleid; sectoraal (PB) en integraal (SGB/ILG)
- 3 Landschapskwaliteit
- 4 Natuur, welzijn en draagvlak
- 5 Betekenis van de EHS
- 6 Ontwikkeling in de Landbouw
- 7 Waterbeleid
- 8 Internationale aspecten van het Natuurbeleid
- 9 Kosten en baten van natuur
- 10 Wetenschappelijke Infrastructuur

10. De beoogde en daadwerkelijk in 2006 bereikte (tussen)resultaten;

Naar verwachting zullen alle in de vorige paragraaf bedoelde kennisvragen leiden tot een WOT-publicatie (WOT-werkdocument, -rapport, studie) en/of een tijdschriftartikel. In de rapportage per project zijn de volledige referenties opgenomen. Een aanzienlijk deel van de publicaties is echter nog in voorbereiding zoals vermeld in de rapportage per project.

11. De gerealiseerde kennisoverdracht richting doelgroep en de benutting van ontwikkelde kennis door de doelgroep.

De doelgroep wordt gevormd door de projectleiders en projectteamleden van de producten van het MNP (zoals de Natuurbalans, Natuurverkenning en Thematische Assessment). De onderzoeksvragen zijn het resultaat van de inventarisatie van de door deze doelgroep benodigde kennis. Kennisoverdracht wordt als aparte fase onderscheiden in de kenniscyclus van de WOT NM. Voor elk van de vier kennisvelden treedt een trekker/deelprogrammameider op die de projecten inhoudelijk begeleidt en fungeert als aanspreekpunt binnen het MNP, de primaire belanghebbende.

De kennisoverdracht vindt plaats

- in het PCN-overleg (Programma Commissie Natuur) waarin deelnemen: Hoofd WOT NM, hoofd MNP/NLB, productleider(s) MNP en (deel)programmameiders.
- in de projecten; bij alle projecten is een contactpersoon van het MNP betrokken.
- d.m.v. de tastbare kennisproducten (WOT-werkdocumenten, -rapporten en -studies) die het resultaat zijn van de onderzoeksprojecten. De eindfase van de realisatie van kennisproducten wordt gecoördineerd en gefaciliteerd door WOT NM.
- d.m.v. directe interactie tussen de projectleiders in het programma en de projectleiders van de producten van het MNP. De WOT NM faciliteert deze directe interactie met een jaarlijkse kennismarkt bij het MNP in Bilthoven (in 2007 op 22 maart, in 2008 op 3 april) waarin de projectleiders de resultaten van het programma 2006 presenteren voor de projectleiders van de MNP-producten 2007.

12. De samenwerking tussen de bij het thema betrokken DLO-instituten en andere instellingen/organisaties;

In het programma werken MNP en WUR intensief samen. MNP speelt een belangrijke rol bij de vraagarticulatie en de toepassing van de ontwikkelde kennis in de MNP-producten. WUR, i.h.b. ESG, SSG en IMARES, ontwikkelt de benodigde kennis. De kennisoverdracht van MNP naar WUR (de kennisbehoefte van de gebruikers van de MNP-producten) en van WUR naar MNP (het antwoord op de kennisvragen) worden expliciet gefaciliteerd en ondersteund.

Project-rapportage WOT-04-002

Overzicht projecten WOT-04-002

Nummer	Projectnummer	Projecttitel	Pagina
Biodiversiteit (2005)			
2005/B8	439.61013.01	Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout: ecoprofielen van indicatoren	19
Economische context (2005)			
2005/E1	LEI 20400	Oorzaken van verschillen in grondprijzen	21
Bestuurlijke organisatie (2006)			
2006/1.5	LEI 20678	Betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap	23
Implementatie van beleid (2006)			
2006/2.2	5232778-01	Bijdrage SGB en ILG aan effectiviteit van het natuurbeleid	25
Natuur, welzijn en draagvlak (2006)			
2006/4.3	LEI 20657	Maatschappelijk draagvlak voor natuur	27
Betekenis van de EHS (2006)			
2006/5.1	5232730-01	Bijdrage EHS aan generieke natuur- & Isbeleid	29
2006/5.2	5232808-01	Overeenkomst biodiversiteitsdoelen van VHR, KRW en EHS	31
2006/5.3	5233033-01	Conditie en grootte EHS	33
2006/5.4	5232728-01	Monitoring EHS-doelrealisatie – kaart kwaliteitsklassen	35
Ontwikkeling in Landbouw (2006)			
2006/6.4	LEI 20652	Potenties bij graasdierbedrijven voor deelname aan natuurbeheer	37
2006/6.5	LEI 20648	Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw	39
Waterbeleid (2006)			
2006/7.2	5232976-01	Kaart aquatische natuur	41
Internationale aspecten van het Natuurbeleid (2006)			
2006/8.2	5232876-01	Veranderingen in de trendreeksen van plantensoorten in NW Europa	43
Kosten en Baten van Natuur (2006)			
2006/9.1	LEI 30829	Opschaling Kosteneffectiviteit	45
2006/9.2	LEI 20742 en 5233315-01	Modelontwikkeling kosteneffectiviteit natuurbeleid	47
Wetenschappelijke Infrastructuur (2006)			
2006/10.4	LEI 20755	Informatienet Terreinbeheer onderdeel Staatsbosbeheer	49
2006/10.4	LEI 20777	Biodiversiteit Binden aan Bedrijfsvoering	51
2006/10.7	5231083-01	Kwantificeren onzekerheid bodemkaarten	53
2006/11.4	5233300-01	Implementatie Natuurplanner	55
Bestuurlijke organisatie (2007)			
2007-1.1	5233774-01	Duurzaamheid in gebiedsgericht beleid	57
2007-1.2	5233638-01	Milieu- en natuureffecten nieuwe Wet op RO	59
2007-1.3	2100.8388.00	Responsieve overheid	61
2007-1.4 / 9.5	LEI 20896	Macro-economische, optimal en natuurbeleid	63

2007-1.5	5233127-01	Betekenis van het EHS beleid	65
2007-1.6	5232979-01 en LEI 20716	Beleidsruimte EU milieu richtlijnen	67
2007-1.7	5233170-01	Monitoring bestuurlijk vermogen	69
2007-1.8	5233839-01	Jurisprudentiemonitor	71
Implementatie van beleid (2007)			
2007-2.1	LEI 20934	Natuur en ILG II. Vervolg op de provinciebezoeken	73
2007-2.3	5233944-01	Verdroging en ILG	75
2007-2.4	5233684-01	Ex-post evaluatie bestuurlijk en financieel proces bij regelingen natuurbeheer	77
2007-2.5	LEI 20859	Programma Beheer: leren van ons omliggende landen	79
2007-2.6	LEI 20872	Economische doorwerking ILG naar natuur en landschap	81
2007-2.7	5233945-01	Natuur en landschap en de WABO	83
Landschapskwaliteit (2007)			
2007-3.1	5233484-01	Monitoring landschap 2007	85
2007-3.2	5233489-01	Belevingswaarde grote wateren	87
2007-3.3	5233549-01	Ontwikkelen met kwaliteit	89
Natuur, welzijn en draagvlak (2007)			
2007-4.2	LEI 20829	LOCALI: naar een kansrijk overheidsinstrumentarium voor lokaal landschapsbeheer	91
2007-4.3	LEI 20950	De maatschappelijke context van duurzame consumptie	93
2007-4.4	5233615-01	Economische betekenis welzijnseffecten natuur	95
Betekenis van de EHS (2007)			
2007-5.1	5233531-01	Natuurwaarde 1990-2000	97
2007-5.2	5233511-01	Doelrealisatie EHS soortdata	99
2007-5.3	5233532-01	Overzicht graadmeters natuur tbv het beleid	101
2007-5.4	5233512-01	Conditie EHS: milieufauna	103
2007-5.5	5233515-01	Vereenvoudiging regelingen	105
Ontwikkeling in de Landbouw (2007)			
2007-6.1	LEI 20886	Koppeling tussen FIONA en DRAM voor het doorrekenen van GLB opties	107
2007-6.2	LEI 20899	Landschappelijke effecten van veranderingen in de landbouw	109
2007-6.3	LEI 20945 en 5234102-01	Beheer veenweidegebieden	111
2007-6.4	LEI 20930	Analyse economische efficiëntie en ecologische effectiviteit van gebiedscontracten	113
Waterbeleid (2007)			
2007-7.1	4396220101	Informatie-aanlevering zoute wateren t.b.v. Thema Water in Natuurbalans 2008	115
2007-7.3	5233864-01	Actuele Grondwatersituatie in natuurgebieden	117

Internationale aspecten van het Natuurbeleid (2007)			
2007-8.1	LEI 20834	Benchmark externe beleidsomgeving natuur en landschap	119
2007-8.2	5233865-01	Benchmark Implementatie Natura 2000 in EU-landen	121
2007-8.3	5233538-01	Benchmark Landschapsambities ambitions and management in an international context	123
2007-8.4	5231765-01	Dispersie module planten voor de Natuurplanner	125
Kosten en baten van natuur (2007)			
2007-9.1	LEI 31156 en 5234073-01	Kosteneffectiviteit Behoud Doelsoorten	127
2007-9.2	LEI 31110 en 5233826-01	Kosteneffectiviteit EHS en de relatie biodiversiteit en milieucondities	129
2007-9.3	LEI 31039 en 5233669-01	Kosteneffectiviteit van Natura 2000 gebieden	131
2007-9.4	LEI 20898	Instrumenten voor Nationale Landschappen: Effecten op kernkwaliteiten (INLEK)	133
Wetenschappelijke Infrastructuur (2007)			
2007-10.4	5233803-01	Basiskaart Natuur (fase 2007)	135
2007-10.6	5233525-01	Uitvoering behers- en Ontwikkelingsplan kennismodellen Landschap 2007	137
2007-10.7	LEI 20917	Kwaliteitsstatus A voor FIONA	139
2007-10.8	5232891-01	Onzekerheidsanalyse van modelketen bodemkaart – SMART – SUMO - MOVE	141
2007-10.9	5233962-01	Metaversie van de Natuurplanner	143
2007-10.10	5233463-01	ETC-LUSI	145
2007-10.11	5233614-01	Natuur Orakel	147
2007-10.12	5233188-01	Basiskaart Natuur Aquatische, GeoDatabase (fase 2 e.v.)	149
	5232455-03	Rapportage Onderbouwend Onderzoek	151
	5233493-01	Programmamanagement	153

Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout: ecoprofielen van indicatoren

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2007 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout: ecoprofielen van indicatoren		
Projectnummer:	439.61013.01(2005 B8)		
Projectleider:	Erik Meesters		
Uitvoerende instellingen:	IMARES		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz		
Startdatum:	01-01-2005		
Einddatum:	31-12-2007		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	31,6	0	31,6
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>			
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
Kennisbehoefte doelgroep: Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout water.			
Doelstelling van het onderzoek: Het ontwikkelen van voorspellingsmethoden			
Aanpak en tijdpad: De ecoprofielen zijn in 2007 verder uitgewerkt en gebundeld in een rapport.			
Beoogde en bereikte resultaten en producten: Meesters, Erik H.W.G and Remment ter Hofstede (eds) 2008. Graadmeterstelsel Biodiversiteit Zoute Wateren. II. Ecoprofielen, WOT- rapport in voorbereiding.			
Doorwerking resultaten naar doelgroepen: Rapport vormt de basis voor eventueel verder te ontwikkelen modellen.			

Oorzaken van verschillen in grondprijzen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Oorzaken van verschillen in grondprijzen
Projectnummer:	LEI 20400 (E1)
Projectleider:	Jan Luijt
Uitvoerende instellingen:	LEI in samenwerking met het Departement Maatschappijvraagstukken van de Social Science Group, onderdeel WUR
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	12,5	11,4	1,4
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	12,5	11,4	1,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Ruimte is een schaars goed in Nederland en dat komt tot uitdrukking in de grondprijs. Verschillende functies, zoals wonen, werken, land- en tuinbouw, natuur, infrastructuur, waterbeheer en recreatie, zijn concurrerend in de zin dat zij allemaal gebruik moeten maken van een beperkte ruimte. Grondprijzen hangen samen met de bestemming van de grond. Vanuit het oogpunt van planners is het dan ook belangrijk om te begrijpen hoe veranderingen in het grondgebruik de grondprijzen beïnvloeden.

Doelstelling van het onderzoek:

Nagaan hoe de prijs van een perceel (landbouw)grond wordt beïnvloed door enerzijds de functie die er op wordt uitgeoefend (bestemming van de grond) en door anderzijds de functies (bestemmingen) die op percelen in de directe omgeving worden uitgeoefend. Kortom, er wordt vastgesteld wat de prijs van een perceel landbouwgrond bepaalt en waarom er zulke grote verschillen zijn in prijzen van percelen die voor hetzelfde doel worden gebruikt?

Aanpak en tijdpad:

Activiteiten in 2007 beschrijven.

- Schrijven WOt-rapport 41 (gepubliceerd)
- Schrijven artikel voor het blad De Landeigenaar (gepubliceerd)
- Schrijven artikel voor het blad Land Economics (geaccepteerd)

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Cotteleer, G., Luijt, J., Kuhlman, J.W. & C. Gardebroek, (2007). Oorzaken van verschillen in grondprijzen. Een hedonische prijsanalyse van de agrarische grondmarkt, WOt-rapport 41, WOT N&M, Wageningen

Geerte Cotteleer en Jan Luijt (2007). Buurmans land is maar een keer te koop.

De Landeigenaar, 53^e jrg. Nr. 1, februari 2007

Cotteleer, G., Luijt, J., and C. Gardebroek, (2008). Market Power in a GIS-based Hedonic Price Model of Farm Land Markets. Land Economics, forthcoming.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De hoogte van de agrarische grondprijs blijkt in urbane gebieden sterk beïnvloed te worden door stedelijke ontwikkelingen, terwijl in rurale gebieden de situatie op de lokale grondmarkt (aantal potentiële kopers) bepalend is.

Betekenis van marco-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Betekenis van marco-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap
Projectnummer:	LEI 20678 (2006/1.5)
Projectleider:	Roel Jongeneel
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	25,9	21,9	4,0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	25,9	21,9	4,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p>Kennisbehoefte doelgroep: Wat is de betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor het realiseren van doelen m.b.t. natuur en landschapskwaliteit?</p>
<p>Doelstelling van het onderzoek: Inventarisatie rol van macro-economische ontwikkeling mbt het natuur en landschapsbeleid.</p>
<p>Aanpak en tijdspad: Literatuurstudie en afronding rapportage</p>
<p>Beoogde en bereikte resultaten en producten: <i>Woltjer, G.B. (met bijdragen van R.A. Jongeneel & H.L.F. de Groot) (2007). Betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap. Een eerste oriëntatie van het veld, WOT-rapport 50, WOT N&M, Wageningen</i></p>
<p>Doorwerking resultaten naar doelgroepen: Aantal resultaten zijn meegenomen in definiëring van verder onderbouwend onderzoek op dit terrein. Enkele conclusies zijn: - dat het niet zonder meer duidelijk is dat globalisering samen moet gaan met een afname van natuur en landschap; - dat er sprake lijkt van een groene Kuznetscurve (een grotere welvaart leidt tot minder natuuraantasting); - de grondmarkt een cruciale rol speelt in de relatie economische groei, waarde grond, kosten van natuurbeleid. Ook het ruimtelijke orderingsbeleid is hierbij van groot belang; - dat er aanwijzingen zijn dat met optimal timing van investeringsbeslissingen (o.a. grondaankoop) aan effectiviteit van natuurbeleid valt te winnen.</p>

Bijdrage SGB en ILG aan effectiviteit van het natuurbeleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Bijdrage SGB en ILG aan effectiviteit van het natuurbeleid
Projectnummer:	5232778-01 (2006/2.2)
Projectleider:	Marcel Pleijte
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz (2006) en Guus Beugelink/Melchert Reudink (2007)
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	53,1	53,1	0
Reguliere programmagelden	11,8	4,6	7,2
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	64,9	57,7	7,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De kennisvraag luidt: <i>Welke aspecten van ILG zijn als government te duiden en welke als governance en wat betekent dit voor realisatie van de doelen?</i> De onderzoeksvragen waren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe kunnen de evaluatieperspectieven voor government en governance worden weergegeven (maatlat) en hoe is dit te vertalen tot een evaluatiekader voor het ILG? • Waar bevindt het instrument van ILG zich op het ontwikkelde beoordelingskader voor government en governance? • Wat betekent het bovenstaande voor realisatie van de doelen? <p>In overleg met het MNP is afgesproken om de vraagstelling toe te spitsen op het thema verdroging binnen ILG. Dit leidt tot herziening van de vraagstelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe de onderhandelingen tussen rijk en provincie over de prestatieafspraken over verdroging zijn verlopen en in welke mate daarbij regionale actoren zijn betrokken; • Hoe de onderhandelingen tussen provincie en regionale actoren over het te realiseren grondwaterpeil verlopen en wat dit betekent voor het nakomen van de nationale verplichtingen ten aanzien van verdroging (verdrogingsbestrijding). • In hoeverre de beide processen zijn te karakteriseren als 'government' of governance <p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het onderzoek richt zich op het ontwikkelen en toepassen van een beoordelingskader voor de</p>

beoordeling van integrale instrumenten voor het realiseren van natuurdoelstellingen van het Rijk. Meer concreet betreft dit de beoordeling van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), in het bijzonder het thema verdroging, en de plaatsbepaling van het procesverloop rond verdroging op een continuüm tussen government en governance.

Aanpak en tijdpad:

De maatlat is in 2007 bijgesteld. Op basis van interviews met betrokken nationale, provinciale en lokale/regionale actoren is in 2007 voor de provincies Noord-Holland en Drenthe een beeld geschetst in hoeverre de totstandkoming van de afspraken over verdroging tussen rijk en provincie als 'government' of governance zijn te karakteriseren. Vervolgens is (ex-ante) onderzocht op welke wijze de provincie naar gebiedsgerichte partners heeft gestuurd of zal gaan sturen, om de afspraken te realiseren (meer 'government' of governance?). Op basis van deze beelden is de maatlat voor de cases ingevuld. Dit heeft twee rapportages opgeleverd die worden opgenomen in het eindrapport in 2008.

In 2008 wordt nagegaan in hoeverre de (voorlopige versie van de) maatlat moet worden aangepast. Ook is in 2008 een aanvullende casus onderzocht: verdrogingsafspraken in Noord-Brabant). Dit wordt gedaan in een aanvullend WOT-project (projectleider: Jan Vreke, projectnummer: 5233944)

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Omdat het project nog niet is afgerond is sprake van beoogde resultaten. Die beoogde resultaten zijn:

- Een maatlat voor het meten van government en governance, waarvan later ook in andere projecten gebruik kan worden gemaakt (= methodologisch resultaat);
- Een evaluatie van de ILG-afspraken rond verdroging in 3 provincies (Noord-Holland, Drenthe en Noord-Brabant), waarbij wordt aangegeven welke aspecten als government en als governance zijn aan te merken.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

- Doelgroep betrokkenen bij thema verdroging: analyse en verklaren van procesverloop van afspraken rond thema verdroging binnen ILG maakt het mogelijk voor betrokkenen om het proces te beoordelen en zonodig in de toekomst bij te stellen.

Maatschappelijk draagvlak voor natuur

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Maatschappelijk draagvlak voor natuur
Projectnummer:	LEI 20657 (2006/4.3)
Projectleider:	Erik de Bakker
Uitvoerende instellingen:	In 2007 alleen LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	25,7	25,7	0
Reguliere programmagelden	10,0	10,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	35,7	35,7	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Wat is het maatschappelijk draagvlak voor natuur onder de Nederlandse bevolking? Actualisatie en operationalisatie van het theoretisch concept; verzameling en analyse van data op basis van representatief survey onder de Nederlandse bevolking.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Milieu- en NatuurPlanbureau laat om de vijf jaar een onderzoek doen om het actuele draagvlak voor natuur en trends te kunnen signaleren.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> In 2006 is een enquête uitgevoerd door het TNS NIPO waarvan de resultaten in 2007 zijn geanalyseerd.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> <i>Bakker, H.C.M. de, C.S.A. van Koppen & J. Vader (2007). Het groene hart van burgers; Het maatschappelijk draagvlak voor natuur en natuurbeleid, WOt-rapport 47.</i></p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De resultaten maken duidelijk dat vergelijkbaar met vorige studies iets meer dan de helft van de bevolking ontevreden is over de hoeveelheid natuur in Nederland en dat burgers in hun eigen woonomgeving burgers vooral richting natuur kiezen als de keuze gaat tussen sociaal-economische belangen en natuur. Een opvallende ontwikkeling is dat natuur voor burgers behoorlijk lijkt te zijn gedaald als beleidsprioriteit in het rijksoverheidsbeleid.</p>

Bijdrage EHS aan generieke natuur- & Isbeleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Bijdrage EHS aan generieke natuur- & Isbeleid
Projectnummer:	5232730-01 (2006/5.1)
Projectleider:	Fransje Langers
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Rijk van Oostenbrugge
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	27,4	24,6	0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	27,4	24,6	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

In het politieke debat wordt de vraag over de legitimering van (investerings in) de EHS gesteld. Idealiter zou het legitimeringsvraagstuk niet enkel gevoed moeten worden vanuit het perspectief van biodiversiteit, maar ook vanuit de functies die de EHS-natuur vervult voor de samenleving. Dit onderzoek geeft zicht op de betekenis die de EHS heeft voor het realiseren van andere dan biodiversiteitsdoelstellingen.

Doelstelling van het onderzoek:

Het onderzoek maakt inzichtelijk wat de betekenis van de EHS is voor maatschappelijke functies, vanuit drie perspectieven: (1) beleidsvoornemens op rijksniveau, (2) in de praktijk aanwezige kernkwaliteiten (globaal, landelijk) en (3) het mogelijke spanningsveld bij gelijktijdige verwezenlijking ecologische en maatschappelijke doelen (lokaal perspectief). Het Diemberbos, een stadsbos dat binnen de EHS ligt én dat een hoge recreatiedruk kent, vormt de casus voor de laatste onderzoekspeiler. Voor de landelijke peilers 1 en 2 is de focus op voor recreatie, landschapsbeleving en identiteit relevante kernkwaliteiten.

Aanpak en tijdpad:

1. Herstart (*augustus*)
Inlezen en verder invullen voorliggende hoofdstukken op basis van inmiddels beschikbaar gekomen data en nieuwe inzichten.
2. Startbijeenkomst (*september, half september bijeenkomst*)
Bijeenkomst van projectteam met opdrachtgever, waarin we (kort) het herziene stuk bespreken, en vervolgens (uitgebreid) stilstaan bij de richting van het vervolg, d.w.z. waar mogelijk keuzes maken over inhoud en proces van de kleuren oefening (welke sleutelfiguren betrekken we op

welke manier?) en de casus (wat zijn geschikte casussen, waar leggen we het accent op?). Het projectteam werkt hiertoe vooraf aan de bijeenkomst een voorstel uit.

3. Kleuren oefening door betrokkenen (*oktober-november*)
Reflectie van direct betrokkenen op de matrices over de bijdrage van EHS aan beleidsdoelen recreatie, beleving en identiteit in relatie tot andere beleidscategorieën (Nationale Parken, Nationale Landschappen en Belvederegebieden).
4. Casus (inhoud en proces) (*december-januari*)
Met het oog op mogelijke spanningen tussen het voldoen aan doelstellingen met betrekking tot recreatie en beleving enerzijds en biodiversiteitsdoelstellingen anderzijds, wordt voor een specifieke casus de situatie meer expliciet uitgewerkt. Interpretatie resultaten in het licht van eerdere resultaten.
5. Rapportage & nazorg (*eerste kwartaal 2008*)
Half februari vindt bespreking van het conceptrapport met de opdrachtgever plaats en worden verdere afspraken gemaakt over eventuele nazorg-activiteiten.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Langers, F. & J. Vreke, 2008. *De betekenis van de EHS voor maatschappelijke functies*. WOt-rapport in voorbereiding.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De EHS herbergt kwaliteiten die belangrijk zijn voor recreatie, natuurbeleving en landschappelijke identiteit, en draagt (daarmee) bij aan de verwezenlijking van het generieke landschapsbeleid. Op lokaal niveau blijken creatieve oplossingen mogelijk waardoor ecologische en maatschappelijke doelen goed samen kunnen gaan. Bredere aandacht in het politiek en maatschappelijk debat voor de betekenis van de EHS voor maatschappelijke functies zou met het oog op het creëren van draagvlak voor investeringen in de EHS dan ook een reële overweging waard zijn.

Overeenkomst biodiversiteitsdoelen van VHR, KRW en EHS

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Overeenkomst biodiversiteitsdoelen van VHR, KRW en EHS
Projectnummer:	5232808-01 (2006/5.2)
Projectleider:	Rob van Apeldoorn
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	8,3	8,3	0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	8,3	8,3	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Inzicht geven in de ecologische ambities van enkele Europese landen wat betreft de VHR en KRW.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Beschrijven van de ecologische ambitie en doelen in Nederland ten opzichte van enkele omringende landen wat betreft de afstemming tussen VHR en KRW.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Documenten analyse en interviews met organisaties in Duitsland, België, Frankrijk en Engeland. Afronding rapportage.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> <i>Apeldoorn, R.C. van</i>, Working with biodiversity goals in European directives. A comparison of the implementation of the Birds and Habitats Directives and the Water Framework Directive in the Netherlands, Belgium, France and Germany, WOt-werkdocument 77.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Rapport is gebruikt voor MNP rapport: Perspectieven voor de Vogel- en Habitatrichtlijnen in Nederland.</p>

Conditie en grootte EHS

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Conditie en grootte EHS
Projectnummer:	5233033-01 (2006/5.3)
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	10,4	10,4	0
Reguliere programmagelden	65,8	65,8	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	76,2	76,2	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Er is grote behoefte om de resultaten van de inspanningen voor de EHS te kunnen monitoren. De vraag is een indicator uit te werken die de milieu-, water en ruimtecondities afzonderlijk en in samenhang in beeld brengt en die aansluit bij de monitor EHS-doelrealisatie.

Doelstelling van het onderzoek:

Het operationaliseren van een monitor EHS/milieu- en ruimtecondities voor alle terrestrische natuurdoeltypen die aansluit bij de monitor EHS-doelrealisatie. De resultaten bestaan uit kaarten en statistieken die bruikbaar zijn als nulmeting voor ME-AVP/Nota Ruimte en voor de evaluatie van het Programma Beheer.

Aanpak en tijdspad:

- ruimtecondities doelsoorten fauna 1990, 2004 en 2018
- Oppervlaktebehoefte doelsoorten planten bij optimale milieucondities
- aanzet rapportage.

De ruimtecondities van doelsoorten fauna bij de huidige milieu- en watercondities zijn bepaald in een ander project uitgevoerd in 2007. De ruimtecondities doelsoorten planten bij de huidige milieu- en watercondities worden bepaald in een afzonderlijk project uit te voeren in 2008.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Reijnen M.J.S.M., A. van Hinsberg H. Kuipers S. Hennekens R. Pouwels.
Ruimte, water- en milieucondities EHS voor duurzaam behoud biodiversiteit. Wot-rapport XX, WOT N&M Wageningen.

Afronding van de rapportage is voorzien in 2008. De resultaten van ruimtecondities van doelsoorten fauna bij de huidige milieu- en watercondities (project 5233512-01 afgerond in 2007) en de resultaten van de ruimtecondities doelsoorten planten bij de huidige milieu- en watercondities (project 5235024-01 gereed in medio 2008) worden aan de rapportage toegevoegd

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De eerste resultaten zijn gebruikt voor de evaluatie van het Programma Beheer (uitgevoerd door het MNP), het uitwerken van de CBD-indicatoren, de monitor Nota Ruimte van VROM, de Natuurbalans 2007 en de MNP-studies Nederland Later en Perspectieven voor de Vogel- en Habitatrichtlijnen in Nederland.

Monitoring EHS-doelrealisatie – kaart kwaliteitsklassen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Monitoring EHS-doelrealisatie – kaart kwaliteitsklassen
Projectnummer:	5232728-01 (2006/5.4)
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	12,4	12,4	0
Reguliere programmagelden	11,6	11,6	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	24,0	24,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Er is grote behoefte om de resultaten van de inspanningen voor de EHS (verwerving, inrichting, beheer, kwaliteit en planologische bescherming) te kunnen monitoren. De vraag is of met beschikbare gegevens een indicator is te ontwikkelen die weergeeft in welke mate natuurdoeltypen op lokaal niveau zijn gerealiseerd.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het operationaliseren van een monitoring EHS-doelrealisatie voor alle terrestrische natuurdoeltypen met als resultaat een kaart van de kwaliteitsklassen van de natuurdoeltypen die bruikbaar is als nulmeting voor ME-AVP/Nota Ruimte en voor de evaluatie van het Programma Beheer.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> - Documentatie procedure neerschaling natuurdoeltypen en beoordeling kwaliteit natuurdoeltypen - Vastleggen resultaten in tabellen en figuren - Gereed maken van figuren voor de Natuurbalans 2007 - Eerste aanzet rapportage</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Reijnen, M.J.S.M , J. Clement, M. van Esbroek, A. van Hinsberg, H. Kuipers in prep. Doelrealisatie Ecologische Hoofdstructuur 2000-2004. Kwaliteit terrestrische natuurtypen. WOT-rapport xx, WOT N&M,. Wageningen.</p>

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De eerste resultaten zijn gebruikt voor de evaluatie van het Programma Beheer (uitgevoerd door het MNP), de Natuurbalans 2007 en vormen een basis voor discussies in de Werkgroep Kwaliteitsborging van LNV.

Potenties bij graasdierbedrijven voor deelname aan natuurbeheer

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2007 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Potenties bij graasdierbedrijven voor deelname aan natuurbeheer		
Projectnummer:	LEI 20652 (2006/6.4)		
Projectleider:	Raymond Schrijver		
Uitvoerende instellingen:	In 2007 alleen LEI		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer		
Startdatum:	01-01-2006		
Einddatum:	31-12-2007		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	5,9	3,6	2,3
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	5,9	3,6	2,3
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
Kennisbehoefte doelgroep:			
Potenties bij landbouwbedrijven voor inpassing SAN en SN pakketten en voor het uitvoeren van beheer bij grote terreinbeherende organisaties.			
Doelstelling van het onderzoek:			
Inzicht in de haalbaarheid van de gestelde doelen			
Aanpak en tijdspad:			
Met het bedrijfseconomische model FIONA worden berekeningen uitgevoerd voor een aantal representatieve bedrijven. De bedrijven worden op basis van een clusteranalyse geselecteerd			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
Schrijver, R.A.M. en D.P. Rudrum (2008). <i>Potenties bij graasdierbedrijven voor deelname aan natuurbeheer</i> . WOT-rapport xx, WOT N&M, Wageningen			
Doorwerking resultaten naar doelgroepen:			
De resultaten van de studie zijn gebruikt voor de ex-ante evaluatie naar de omslag van het natuurbeleid. 'Van aankoop naar beheer II' door Tanja de Koeijer.			

Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw
Projectnummer:	LEI 20648 (2006/6.5)
Projectleider:	Marie-José Smits
Uitvoerende instellingen:	In 2007 alleen LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	8,1	8,1	0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	8,1	8,1	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Literatuuronderzoek naar effect van biologische landbouw (in vergelijking met gangbare landbouw) op biodiversiteit en kleine landschapselementen, en omgekeerd, effect van biodiversiteit en kleine landschapselementen op biologische landbouw.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Up to data literatuuroverzicht van relatie tussen biologische landbouw, biodiversiteit en kleine landschapselementen</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Afronding rapportage.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> <i>Smits, M.J.W. & F.A.N. van Alebeek, (2007). Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw; Een literatuurstudie, WOT-rapport 39, WOT N&M, Wageningen</i></p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen</i> In vergelijking met de gangbare landbouw is het effect van biologische landbouw op de biodiversiteit <i>waarschijnlijk</i> minder negatief. De literatuur was wat dit betreft echter niet eenduidig.</p>

Kaart aquatische natuur

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kaart aquatische natuur
Projectnummer:	5232976-01 (2006/7.2)
Projectleider:	Karin Diddersen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	4,7	4,7	0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>			
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

1. Maak een kaart van de aquatische natuur en haar eisen aan het watersysteem.
2. Maak een kaart van de huidige toestand van het watersysteem in dezelfde termen als de natuureisen kaart.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van het project is het samenstellen van een kaart van de aquatische natuur met daarin opgenomen de eisen die deze natuur stelt aan de watersystemen en een kaart van de huidige toestand van deze watersystemen, met deze kaarten kan het natuurbeleid en het waterbeleid onderling en ruimtelijk worden afgestemd en knelpunten worden aangeduid.

Aanpak en tijdpad:

In 2006 heeft een inventarisatie plaatsgevonden van verschillende beleidscategorieën waternatuur op verschillende niveaus (Europees, nationaal, provinciaal). De ruimtelijke informatie behorend bij deze categorieën zijn verzameld in een GeoDataBase.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Diddersen, K., P.F.M. Verdonschot, M. Bleeker. Basiskaart Natuur aquatisch. Deel 1: Beleidskaarten en prototype, WOT-werkdocument 70, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Van verschillende beleidscategorieën waternatuur is ruimtelijke informatie verzameld in een GeoDataBase. Voor de toepassing in de praktijk moet deze informatie worden geïmplementeerd in een basiskaart met daarop alle wateren.

Veranderingen in de trendreeksen van plantensoorten in NW Europa

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2007 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Veranderingen in de trendreeksen van plantensoorten in NW Europa		
Projectnummer:	5232876-01 (2006/8.2)		
Projectleider:	Joop Schaminée		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz		
Startdatum:	01-01-2006		
Einddatum:	31-12-2007		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	16,3	13,6	0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	16,3	13,6	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt
Kennisbehoefte doelgroep:			
In dit project zijn kentallen ontwikkeld voor de gevoeligheid van plantensoorten voor versnippering en klimaatverandering door het analyseren van omvangrijke, digitaal beschikbare gegevensbestanden. Deze kentallen zijn geconfronteerd met veranderingen (trends) in de mate van hun voorkomen en gerelateerd aan areaalkenmerken.			
Doelstelling van het onderzoek:			
Zowel het thema 'klimaatverandering' als het thema 'versnippering' staan hoog op de agenda, en het beoogde onderzoek vergroot het inzicht in de mogelijke effecten van klimaatverandering, versnippering en hun interactie op het voorkomen van planten.			
Aanpak en tijdspad:			
Een (klein) deel van de toegekende middelen was in 2006 niet gebruikt, waarna in overleg met de programmaleiding is afgesproken deze middelen naar 2007 door te schuiven voor het schrijven van een publicatie in een Nederlandstalig tijdschrift om de bijeengebrachte kennis ook op die manier naar buiten te brengen.			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
<i>Ozinga, W.A., M. Bakkenes & J.H.J. Schaminée (2007). Sensitivity of Dutch vascular plants to climate change and habitat fragmentation; A preliminary assessment based on plant traits in relation to past trends and future projections, WOT-rapport 49, WOT N&M, Wageningen</i>			

Staaï, Pauline van der, Wim Ozinga, Marleen Pierik & Joop Schaminée (2008, in druk). De invloed van recente klimaatverandering op Nederlandse ecosystemen. Natura.

Verder zullen de resultaten verschijnen in de vorm van een hoofdstuk (auteurs: Pauline van der Staaï en Wim Ozinga) in het boek 'Grenzen in beweging', onder redactie van J.H.J. Schaminée & E.J. Weeda, dat in 2008 zal verschijnen bij de KNNV Uitgeverij.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Zoals afgesproken zullen de onderzoeksresultaten worden gepubliceerd in een populair wetenschappelijk Nederlandstalig tijdschrift (zie hierboven).

Opschaling Kosteneffectiviteit

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Opschaling Kosteneffectiviteit
Projectnummer:	LEI 30829 (2006/9.1)
Projectleider:	Karel van Bommel
Uitvoerende instellingen:	In 2007 alleen LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	11,7	11,7	0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	11,7	11,7	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

In verschillende Nederlandse beleidsterreinen, waaronder het natuurbeleid, neemt de aandacht toe voor de kosteneffectiviteit van het vigerende beleid. Onder kosteneffectiviteit wordt hier verstaan de mate waarin het beleid erin slaagt de resultaten te behalen die bij de gegeven kosten maximaal mogelijk zijn, of om gegeven resultaten tegen minimale kosten te behalen.

Doelstelling van het onderzoek:

Het ontwikkelen van een model, dat voor MNP kan worden toegepast in kosteneffectiviteitsanalyses van bestaand en te ontwikkelen natuur- en vigerend milieubeleid;

Aanpak en tijdpad:

Na de review door de begeleidingscommissie van het concept in januari 2007 zijn de aanpassingen in de tekst doorgevoerd en aanvullende berekeningen gemaakt. Daarna is het rapport afgerond.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

De Koeijer et al. 'Kosteneffectiviteit terrestrische EHS; Een eerste verkenning van mogelijke toepassingen' van (voorlopige titel), WOT-rapport xx, WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De resultaten worden gebruikt bij de werkgroep milieu- en watercondities door het interprovinciaal overleg (IPO) en in de Natuurbalans.

Modelontwikkeling Kosteneffectief Natuurbeleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Modelontwikkeling Kosteneffectief Natuurbeleid
Projectnummer:	LEI 20742 / 5233315-01 (2006/9.2)
Projectleider:	Katrin Oltmer / Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	LEI / Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	LEI 54,5 Alterra 12,4	LEI 51,0 Alterra 8,0	LEI 3,5 Alterra 4,4
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	66,9	59,0	7,9
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Kennisvraag: welke gebieden moeten worden behouden voor een kosteneffectief natuurbeheer waarbij de effectiviteit gemeten wordt in het aantal beschermde soorten?</p> <p>Onderzoeksvraag: welke modelstructuur is nodig om de soortenrijkdom te maximaliseren, rekening houdend met aspecten als soortensamenstelling, milieukwaliteit, ruimtelijke samenhang en natuurdoeltype</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het eindresultaat bestaat uit een rekenmodel in GAMS dat binnen een bepaald geografisch gebied berekent welke natuurgebieden moeten worden behouden om bij een gegeven budget zoveel mogelijk soorten te beschermen.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Afronding rapportage.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Groeneveld, R.A. en D. Rudrum, Habitat allocation to maximise biodiversity, WOT-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Het project heeft de mogelijkheden voor de aanpak van de benodigde modelontwikkeling verkend en aan de hand van voorbeeldberekeningen geanalyseerd en daarmee inzicht verschaft voor het gewenste vervolg van de modelontwikkelingsaanpak.</p>

Informatienet Terreinbeheer onderdeel Staatsbosbeheer

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Informatienet Terreinbeheer onderdeel Staatsbosbeheer
Projectnummer:	LEI 20755 (2006/10.4)
Projectleider:	Jan Luijt
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2008
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	30,0	6,9	23,1
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	30,0	6,9	23,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Periodieke informatie over de kosten van het beheer van bos- en natuurterreinen in Nederland.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Toegang krijgen en analyseren van de administratie van SBB teneinde daaruit ten behoeve van het Informatienet terreinbeheer periodiek de relevante beheerskosten (en opbrengsten) te kunnen destilleren.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Regelen van het verkrijgen van de administratie van SBB. Globale analyse van die administratie. I.v.m. de complexiteit van de administratie is ook het achterliggende datamodel opgevraagd en ontvangen.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Administratie van SBB blijkt zeer gedetailleerd en complex met budgethouders op allerlei niveau 's. Tevens heeft SBB in samenwerking met Natuurmonumenten en enkele Provinciale Landschappen in 2007 gewerkt aan een herziening van de opzet van haar administratie (project: Doelentaa). Vandaar dat de herziene administratie van SBB opnieuw wordt geanalyseerd teneinde opname daarvan in het Informatienet Terreinbeheer in 2008 te bewerkstelligen. Afronding van de rapportage voorzien in 2008.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Nog geen toepassing (zie vorig punt).</p>

Biodiversiteit Binden aan Bedrijfsvoering

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Biodiversiteit Binden aan Bedrijfsvoering
Projectnummer:	LEI 20777 (2006/10.4)
Projectleider:	Hans Lenenman
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	14,3	12,3	2,0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	14,3	12,3	2,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het inzicht in de mate waarin de bedrijfsopzet en -voering bepalend is voor kosteneffectiviteit van het agrarisch natuurbeheer laat te wensen over en kan verbeterd worden via gerichte gegevensverzameling. Dit onderzoek laat zien wat de koppeling van gegevens over de bedrijfsopzet en -voering aan de ecologische gegevens op kan leveren, via een aanpak met de opbouw van een databestand met bedrijfs- en biodiversiteitsgegevens.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Verbetering van de gegevensverzameling gericht op het verband tussen de bedrijfsvoering van agrarische bedrijven en de toestand van de natuur op deze bedrijven.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> In 2007 is de illustratie van de mogelijkheden van gegevensverzameling gericht op het verband tussen de bedrijfsvoering van agrarische bedrijven en de toestand van de natuur toegevoegd, aan de hand van de conclusies over de te volgen werkwijze. Vervolgens zijn conclusies en aanbevelingen geformuleerd en is de concept rapportage afgerond.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Leneman, H., M.-J. Smits en H. Wijsman, 2007; Biodiversiteit en agrarische bedrijfsvoering (On-)Mogelijkheden bij koppelingen met het Informatienet WOT werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen</p> <p>Transparantie van beleid: kosteneffectiviteit agrarisch natuurbeheer Marie-José Smits, Hans Wijsman, Hans Leneman Poster, studiedag LEI, Maatschappijvraagstukken, 12 juli 2007</p>

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het onderzoek beveelt aan, ter verbetering van de gegevensverzameling over het verband tussen de bedrijfsvoering en de toestand van de natuur op agrarische bedrijven :

1. locatiegegevens (GIS) aan het Informatienet toe te voegen
2. te onderzoeken hoe in het Informatienet gegevens over bedrijfsvoering op perceelsniveau kunnen worden waargenomen en vastgelegd.
3. voldoende aandacht te schenken aan het zorgvuldig vastleggen van informatie over subsidieregelingen voor natuur.

Voor onderzoek naar de effectiviteit van agrarisch natuurbeheer is een koppeling van ecologische gegevens met het Informatienet alleen niet voldoende, omdat een controlegroep ontbreekt.

Kwantificeren Onzekerheid Bodemkaarten

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kwantificeren Onzekerheid Bodemkaarten
Projectnummer:	5231083-01 (2006/10.7)
Projectleider:	Dick Brus
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	11,8	11,8	0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	11,8	11,8	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Er bestaat behoefte aan kennis over de onzekerheid in bodemkaarten omdat deze kaarten in veel NMP-studies worden gebruikt voor het afleiden van invoer van procesmodellen zoals bijv. het regionale verzuringsmodel SMART. De onzekerheid in de bodemkaarten werkt namelijk door in de onzekerheid van de model-uitkomsten.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doel van het onderzoek is het beschrijven en toepassen van methoden voor het simuleren van kaarten van kwantitatieve en categorische bodemkenmerken. De methoden worden toegepast met de gegevens en informatie in het Bodemkundig Informatiesysteem van Nederland.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> 1) Definitie van in de praktijk toepasbare geostatistische modellen die onzekerheid in ruimtelijk verdeelde bodemkenmerken karakteriseren. 2) Identificatie van de (parameters van de) geostatistische modellen gedefinieerd in fase 1. 3) Inventarisatie en uitbreiding of aanpassing van methodieken en tools voor het genereren van trekkingen uit onzekere bodemkaarten. 4) Toepassing van de methodieken uit fasen 1, 2 en 3 op een concrete case. 5) Rapportage</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Brus, D.J., P. Bogaert & G.B.M. Heuvelink. Bayesian Maximum Entropy prediction of soil categories using a traditional soil map as soft information. Published on line by European Journal of Soil Science (doi: 10.1111/j.1365-2389.2007.00981.x)</p>

D.J. Brus & G.B.M. Heuvelink. Towards a soil information system with quantified uncertainty. Three approaches for stochastic simulation of soil maps'. WOT-rapport xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Bayesian Maximum Entropy is een interessante, nieuwe methode voor simulatie van kaarten van bodemtypen die als invoer gebruikt kunnen worden in procesmodellen. De methode is echter zeer rekenintensief, waardoor de methode op dit moment alleen geschikt is voor simulatie van een beperkt aantal bodemtypen (<10).

Implementatie Natuurplanner

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Implementatie Natuurplanner
Projectnummer:	5233300-01(2006/11.4)
Projectleider:	Eric Schouwenberg
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Junt halbertsma
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in €</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	15,5	15,5	0
Reguliere programmagelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	15,5	15,5	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> MNP zet de Natuurplanner in voor de beantwoording van regionale of nationale beleidsvragen. De natuurplanner 3.0 bestaat uit een keten van modellen zoals SMART2SUMO2, LARCH, MOVE en BIODIV. Het instrumentarium werkt in het 'dataflow management systeem' ArisFlow. De centrale vraag is: Is het (gezien de rekensnelheid) mogelijk een onzekerheidsanalyse uit te voeren m.b.v. de NP in Arisflow voor de modelketen 'Bodemkaart-SMART2/SUMO2-MOVE' ?</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Implementeren van de NP-Arisflow keten bij Alterra om te komen tot een efficiëntere samenwerking tussen MNP en Alterra; 2. Inzicht in de mogelijkheid van gebruik van de NP in Arisflow bij de onzekerheidsanalyse van de modelketen 'Bodemkaart-SMART2/SUMO2-MOVE'.
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> De werkwijze bestaat uit de volgende stappen: a) Uitwerking projectplan en afstemming Alterra/MNP, b) vergelijken van de NP versie (MNP) met de standalone versie, c) overdracht MNP NP versie Alterra, d) test onzekerheidsanalyse binnen de NP e) rapportage.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> De implementatie van de Natuurplanner bij Alterra is nog niet volledig gerealiseerd. Deze implementatie wordt ernstig gehinderd door onvolledige documentatie en vertrek van de projectleider. De notitie met daarin de voor- en nadelen van het gebruik van de NP in Arisflow bij de onzekerheidsanalyse van de modelketen 'Bodemkaart-SMART2/SUMO2-MOVE' is nog niet verschenen. Deze notitie zal opgenomen worden als bijlage in de rapportage van project 2007/10.8,</p>

i.e. een WOt-werkdocument met de voorlopige titel:
Wamelink et. al. (2008). Foutenvoortplanting in de modelketen Bodemkaart-SMART/SUMO-MOVE.
WOt werkdocument xx, WOT NM, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De implementatie van de Natuurplanner bij Alterra moet de efficiëntie van de modelontwikkeling voor MNP verbeteren. In overleg met het MNP wordt onderzocht of en hoe de implementatiefase van de Natuurplanner bij Alterra kan worden afgerond.

Duurzaamheid in gebiedsgericht beleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Duurzaamheid in gebiedsgericht beleid
Projectnummer:	5233774-01 (2007/1.1)
Projectleider:	Froukje Boonstra
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands en Melchert Reudink
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	25,0	25,0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	25,0	25,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De doelstelling in het project werd uitgewerkt in vier onderzoeksvragen:

1. Hoe verlopen het processen van variatie en selectie rond watervraagstukken op regionaal niveau en waaruit bestaan de belangrijkste selecties?
2. Hoe kunnen we het ontstaan van selectiemomenten en de inhoud van de gekozen selecties verklaren uit de dimensies van het regionale beleidsarrangement en politiek-maatschappelijke veranderingen?
3. Hoe kunnen we de gekozen selecties beoordelen op de gerealiseerde inhoudelijke samenhang?
 - In welke mate worden alle relevante verbanden gelegd (*verbreding?*)
 - in welke mate worden de (elementen van de) kapitalen, de effecten nu en later en hier en elders op elkaar betrokken (*verdieping?*)
4. Welke institutionele succes- en faalfactoren zijn er voor het creëren van inhoudelijke samenhang in de geanalyseerde processen?

Doelstelling van het onderzoek:

Het MNP wil met haar producten en adviezen rond het thema duurzaamheid beter aansluiten op de beleidspraktijk. Het MNP heeft echter weinig zicht op hoe duurzaamheid betekenis krijgt in concrete beleidsprocessen. Ook wordt een spanningsveld verondersteld tussen multi-actor onderhandelingsprocessen op lokaal en regionaal niveau en het behoud van collectieve kwaliteiten zoals klimaat, ruimte en natuur (MNP, 2006). Vraag is daarom welke visie betrokken beleidsmakers en stakeholders hebben op duurzaamheidsissues, welke aspecten van duurzaamheid komen in het onderhandelingspel bovendrijven en hoe worden ze gerealiseerd? Tenslotte vraagt het MNP zich af hoe beleidsontwikkelingen en –regels op hogere niveaus de invulling van duurzaamheid op regionaal niveau beïnvloeden.

Het onderzoek naar duurzaamheid in gebiedsgericht beleid moet bijdragen aan een betere aansluiting van MNP-producten en adviezen op de beleidspraktijk. Deze beleidspraktijk is pluriform en kenmerkt zich in toenemende mate door onderhandelingsprocessen tussen een groot aantal betrokkenen (publiek, privaat, maatschappelijke partijen) en bestuurlijke niveaus (van mondiaal tot lokaal).

Om bij te dragen aan het doel van het project moet het onderzoek in de eerste plaats inzicht bieden in de besluitvormingsprocessen rond watervraagstukken op regionaal niveau, in wisselwerking met de institutionele context. In de tweede plaats moet het onderzoek inzicht bieden in de mate waarin deze processen tot duurzaamheid leiden.

Aanpak en tijdpad:

De beantwoording van bovenstaande onderzoeksvragen is voornamelijk gebeurd middels casestudy-onderzoek. Geschikte casus voor dit onderzoek waren gebiedsgerichte projecten waarin de waterproblematiek een belangrijke rol speelt. Geselecteerd zijn de gebiedsprocessen in de Alblasserwaard en Horstermeer.

De analyse van overkoepelende politiek-maatschappelijke processen (duurzaamheidsdebat, waterdebat en ontwikkeling gebiedsgericht beleid) is voornamelijk gebeurd middels literatuuronderzoek. Op basis van deze analyse zijn verwachtingen geformuleerd voor de verschillende dimensies van de regionale beleidsarrangementen.

Het casus onderzoek bestond uit een combinatie van een institutionele en een strategische analyse. De institutionele analyse was gericht op een reconstructie van het regionale beleidsarrangement. De strategische analyse was gericht op het beschrijven van het proces en variatie en selectie.

Het onderzoeksproces werd afgesloten met een beoordeling van de gerealiseerde samenhang op basis van het verzamelde materiaal in het literatuuronderzoek en het casestudy-onderzoek. Tenslotte zijn op basis van de beoordeling en de voorgaande analyse succes- en faalfactoren voor samenhang benoemd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Padt, F. en F.G. Boonstra (te verschijnen). *Titel nog onbekend*. Wot-rapport.

Nog te houden Interne presentatie bij MNP-Bilthoven.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Conclusies zijn nog niet geformuleerd.

Milieu- en natuureffecten nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2007 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Milieu- en natuureffecten nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening
Projectnummer:	5233638-01 (2007/1.2)
Projectleider:	Marcel Pleijte
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Rienk Kuiper(inhoudelijk) en Frank Veeneklaas (financieel)
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	50,0	0
Additionele LNV-projectgelden			-
<i>Totaal LNV</i>	50,0	50,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> In dit onderzoek staat de volgende vraagstelling centraal: <i>Wat zijn de perspectieven van de nieuwe Wro voor milieu, natuur, landschap, groen en water?</i></p> <p>Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag gebeurt aan de hand van de volgende deelvragen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Welke instrumenten stelt de nieuwe Wro ter beschikking? 2. Wat voor mogelijkheden biedt de Wro voor het realiseren van de beleidsdoelen uit de Nota Ruimte voor bescherming en ontwikkeling van milieu, natuur, landschap, groen en water? 3. Bestaat er bestuurlijke bereidheid bij provincies (bestuurlijke wil) om instrumenten van de nieuwe Wro daadwerkelijk in te zetten? 4. Hoe is de optimalisatie met andere instrumenten dan de Wro? (flankerend instrumentarium en flankerende beleidspraktijk, bijvoorbeeld verschillen in bestuurscultuur)
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het hoofddoel van dit onderzoek is het verrichten van een verkennend onderzoek naar perspectieven van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening voor de beleidsterreinen natuur, landschap, groen, water en milieu.</p> <p>Het onderzoek kent de volgende subdoelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inventariseren van de instrumenten die de nieuwe Wro ter beschikking stelt.

2. Verkenning van de mogelijkheden van de nieuwe Wro voor het behalen van de beleidsdoelen op de beleidsterreinen milieu, natuur, landschap, groen en water
3. Verkenning van de bestuurlijke bereidheid voor mogelijke inzet van de nieuwe Wro instrumenten in de provincies op de beleidsterreinen milieu, natuur, landschap, groen en water.
4. Plaatsing van het gebruik van de Wro in het perspectief van andere juridische, financiële en communicatieve instrumenten waarmee beleidsdoelen (mede) bereikt zouden kunnen worden.

Aanpak en tijdpad:

De onderzoeksgegevens zijn op drie verschillende manieren verkregen:

- documentanalyse;
- interviews;
- workshop.

Deze technieken zijn complementair aan elkaar. Via documentanalyse is een theoretische evaluatie gemaakt van de instrumenten die de nieuwe Wro biedt en van de vijf beleidsterreinen als het gaat om inhoudelijke doelen en problemen in doelbereik. Op basis van de theoretische verkenning zijn interviewvragen geformuleerd. De gegevens van de interviews zijn tijdens een workshop breder getoetst en aangevuld met gegevens die tijdens een workshop zijn verkregen. De interviews dienden enerzijds om de mogelijkheden van de Wro inhoudelijk verder uit te diepen, en anderzijds om in verschillende provincies een inschatting te maken van de bestuurlijke bereidheid om instrumenten daadwerkelijk in te zetten. Dit onderzoek richt zich op vier provincies: Drenthe, Gelderland, Noord-Brabant en Noord-Holland. Deze vier provincies zijn gekozen vanwege hun geografische spreiding over het land, spreiding in de politieke achtergronden van de gedeputeerden en vanwege verwachte verschillende bestuursculturen. Dit kan uiteindelijk leiden tot verschillen in de sturingsfilosofie voor de nieuwe Wro. In iedere provincies zijn tussen de 5 en 10 personen geïnterviewd. De respondenten zijn gekozen op grond van hun politieke functie (gedeputeerden) en op grond van hun ambtelijke betrokkenheid bij de nieuwe Wro dan wel bij de vijf inhoudelijke beleidsterreinen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Kamphorst, D.A., M. Pleijte, F.H. Kistenkas en P.H. Kersten, (2007) *Nieuwe Wro: nieuwe bestuurscultuur? Perspectieven van de nieuwe wet ruimtelijke ordening voor natuur, landschap, groen, water en milieu.*, WOt- rapport xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De nieuwe Wro biedt voldoende perspectieven voor natuur, landschap, recreatie om en groen in de stad, milieu en water. Het benutten van die perspectieven is aan bestuurders en beleidsmedewerkers. De provincies in dit onderzoek laten zien dat zij de inzet van nieuwe instrumenten overwegen en proactiever en meer op eigen belang willen gaan inzetten. De bestaande cultuur blijft wel een grote rol spelen.

Responsieve Overheid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Responsieve Overheid
Projectnummer:	2100.8388.00 en 2100.8388.01 (2007/1.3)
Projectleider:	Gerard Breeman
Uitvoerende instellingen:	WU
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	01-04-2008

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	110	86,5	23,5
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	110	86,5	23,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De hoofdvraag luidt: *Hoe, waarom, wanneer, onder welke voorwaarden komen milieu- en natuur beleidsthema's op de politieke en maatschappelijke agenda?*

De deelvragen daarbij zijn:

- Wat heeft er in de periode 1996-2006 op de politieke en maatschappelijke agenda gestaan?
- Is een verschil in aandacht voor milieu- en natuurvraagstukken in de media en de Tweede Kamer? Zo ja, waarom krijgt het ene probleem prioriteit boven het andere probleem?
- Welke specifieke actoren (zoals expertorganisaties) zijn dominant bij politieke en maatschappelijke agendavorming van milieu- en natuur beleidsthema's? Wat is hiervoor een verklaring?
- Door welke institutionele factoren (zoals spelregels, beïnvloedingsrichtingen, institutionele ontmoetingsplaatsen: *venues*) wordt de politieke en maatschappelijke agendavorming voor milieu- en natuur beleidsthema's gestructureerd (zowel fricties als flexibiliteiten)?
- Zijn er verbanden tussen economische en fysieke veranderingen enerzijds en aandacht voor beleidsproblemen in media en politiek anderzijds? Wat is hiervoor een verklaring?
- Welke specifieke combinaties van actoren, institutionele- en fysieke factoren (patronen) 'verklaren' de politieke en maatschappelijke agendavorming voor milieu- en natuur beleidsthema's?

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van dit onderzoek is te begrijpen op welke wijze maatschappelijke- en politieke aandacht voor milieu- en natuuronderwerpen ontstaat en wat hiervan de gevolgen zijn voor prioriteiten in

beleid. De aanleiding van het onderzoek is het vaak grillige verloop van politieke en maatschappelijke agendavorming

Aanpak en tijdpad:

Het eerste kwantitatieve deel bestaat uit de aanleg van een grote dataset, waarin politieke en maatschappelijke aandacht voor de periode 1996-2006 worden vastgelegd. Het tweede deel is kwalitatief van aard en daarin zullen de stabiele en turbulente beleidsperiodes worden uitgelicht en nader worden bekeken. Hierbij wordt aandacht besteed aan probleemdefiniëring (*framing*), de toon van het debat (positief of negatief) en wederzijdse beïnvloeding van expertorganisaties, media en politieke actoren.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Breeman, G en A. Timmermans (2008), *Responsieve overheid: Een onderzoek naar de maatschappelijke dynamiek, politieke agendavorming en prioriteiten in het Nederlandse milieubeleid*

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Nog niet bekend.

Macro-economie, optimal timing en natuurbeleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Macro-economie, optimal timing en natuurbeleid
Projectnummer:	LEI 20896 (2007/1.4 en 2007/9.5)
Projectleider:	Geert Woltjer en Roel Jongeneel
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-05-2008

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	125,0	100,3	24,7
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	125,0	100,3	24,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Kernwoorden bij de kennisbehoefte zijn optimal timing en irreversibiliteit. De focus zal liggen op het ontwikkelen en toepassen van een evaluatietool (MKBA) die met met deze issues rekening houdt.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het doel van dit project is enerzijds de relatie tussen conjunctuur, economische groei, de grondmarkt en de realisatie van de EHS (grondaankopen) nader te analyseren en anderzijds de rol van onomkeerbare processen in ecologie en natuur te inventariseren en na te gaan hoe daar in maatschappelijke kosten-batenanalyse op een adequate manier mee moet worden omgegaan. Daarnaast wordt ingegaan op de rol van pad-afhankelijkheid bij het maken van ruimtelijke keuzes (met speciale focus op bedrijfsterreinen)</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Er is allereerst een theoretisch raamwerk ontwikkeld waarin optimal timing en irreversibiliteit in een samenhangen en consistent geheel konden worden geanalyseerd. Daarin speelden ook onzekerheden, risico en optiewaarde een rol. Daarnaast vond een empirische analyse van de grondmarkt plaats (econometrie) De resultaten daarvan zijn opgenomen in een MKBA-model van de EHS, waarmee vervolgens diverse aankoop/fondsvormingssimulaties zijn gedaan. Irreversibiliteiten mbt ecologie en natuur zijn in kaart gebracht en geanalyseerd.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> WOT-rapport verschijnt in 2008. Voorlopige titel nog niet bekend.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Ontkoppeling van economische groei en natuuraantasting lijkt mogelijk voor bedrijventerreinen als hier systematisch op wordt aangestuurd, terwijl de EHS een voortdurend proces van leren en corrigeren vereist waarbij de economische efficiëntie in brede zin niet uit het oog moet worden verloren.</p>

Betekenis van het EHS beleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Betekenis van het EHS beleid
Projectnummer:	5233127-01 (2007/1.5)
Projectleider:	Sara de Boer
Uitvoerende instellingen:	Alterra/WUR Isg. Bos- en natuurbeleid/WUR Isg. Milieubeleid
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Frank Veeneklaas
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	14,0	14,0	0
Reguliere programmagelden	77,0	77,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	91,0	91,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het onderzoek voorziet in de behoefte van het MNP aan kennis over de inhoudelijke en organisatorische ontwikkelingen in het EHS beleid sinds 1990, de mechanismen die daaraan ten grondslag liggen en de lessen die daaruit getrokken kunnen worden voor het Nederlandse natuurbeleid van de toekomst.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> De doelstelling van het project luidt als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het beschrijven en verklaren van de discursieve ontwikkelingen in het EHS beleid sinds 1990; • Het beschrijven en verklaren van de ontwikkelingen in de inhoud en de organisatie van een drietal gebiedsgerichte beleidspraktijken in het EHS beleid; • Het beoordelen van het bestuurlijk vermogen van deze drie beleidspraktijken; • Het formuleren van elementen van een toekomstig sturingsmodel voor het Nederlandse EHS beleid.
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Activiteiten in 2007:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analyse discursieve dynamiek in het EHS beleid sinds 1990: literatuur- en documentenstudie, interviews, verslaglegging (jan. t/m nov. 2007). 2. Casusonderzoek: documentenstudie, interviews, analyse en verslaglegging (mei t/m nov. 2007). 3. Analyse en reflectie: vergelijken casestudyresultaten, reflectie op casestudyresultaten, confrontatie casestudyresultaten met analyse van discursieve dynamiek in het EHS beleid, verslaglegging (nov. en dec. 2007).

4. Afronding eindrapport (dec. 2007).

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Boer, S. de, W. Kuindersma, M. van der Zouwen en J. van Tatenhove (2008), *Betekenis van het EHS beleid. Discursieve dynamiek in het EHS beleid sinds 1990 en het bestuurlijk vermogen van gebiedsgerichte beleidspraktijken*, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-studie nr. x, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Op basis van inzicht in het verloop van drie gebiedsgerichte beleidsprocessen rond de realisatie van de EHS – geplaatst tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in het nationale EHS beleid sinds 1990 – worden aanzetten geformuleerd voor een nieuw sturingsmodel in het Nederlandse EHS beleid.

Beleidsruimte EU milieuriichtlijnen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Beleidsruimte EU milieuriichtlijnen
Projectnummer:	5232979-01 / LEI 20716 (2007/1.6)
Projectleider:	Sara de Boer
Uitvoerende instellingen:	Alterra / WUR Isg. Bos- en Natuurbeleid / LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Frank Veeneklaas
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	Alterra 19,2	Alterra 19,0	0
Reguliere programmagelden	Alterra 37,3 LEI 12,7	Alterra 37,3 LEI 12,7	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	69,2	69,2	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Centrale vraag is in welke mate en op welke manier de EU (deel)lidstaten Nederland, Engeland en Noordrijn-Westfalen, in onderhandelingsprocessen met de Europese Commissie en andere EU lidstaten, beleidsruimte zoeken en benutten bij de implementatie van de Nitraatrichtlijn, de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het doel van dit onderzoek is te leren van de implementatiepraktijk van drie Europese milieuriichtlijnen (NiR, VHR en KRW) in drie EU (deel)lidstaten (Nederland, Engeland en Noordrijn-Westfalen). Om leren mogelijk te maken is het noodzakelijk dat we inzicht krijgen in het verloop van de implementatieprocessen en dat we verklaringen vinden voor de vraag waarom deze implementatieprocessen zo verlopen.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Activiteiten in 2007:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Casusonderzoek: documentenstudie, interviews, analyse en verslaglegging (jan. t/m dec. 2007). 2. Analyse en reflectie: vergelijken casestudyresultaten, reflectie op casestudyresultaten (nov. en dec. 2007). <p>(De activiteiten 1 en 2 zijn begin 2008 nog niet afgerond. Hetzelfde geldt voor de afronding van het eindrapport.)</p>

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het beoogde resultaat is een WOt-rapport:

Boer, S. de, M. van der Zouwen, F. Kistenkas, M.-J. Bogaardt en I. Neven (2008), *Beleidsruimte benut? Een vergelijkende analyse van de implementatieprocessen van de VHR, de KRW en de Nitraatrichtlijn in Nederland, Engeland en Noordrijn-Westfalen*, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-rapport nr. xx, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Doelgroep: rijk (LNV, VROM, VenW).

Inzicht in de manier waarop drie verschillende (deel)lidstaten beleidsruimte zoeken en benutten bij de implementatie van drie verschillende Europese milieuriichtlijnen maakt het mogelijk te reflecteren op en te leren van de eigen zoektocht naar beleidsruimte bij de implementatie van EU milieuriichtlijnen.

Monitoring bestuurlijk vermogen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Monitoring bestuurlijk vermogen
Projectnummer:	5233170-01 (2007/1.7)
Projectleider:	Jan Vreke
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	1-1-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	13,0	13,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	13,0	13,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het al dan niet slagen van het natuur- en landschapsbeleid en de rol van politiek en beleid daarin is een centraal thema binnen het MNP. Dit wijst op de noodzaak om de zogenaamde bestuurlijke slagkracht te monitoren,</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het schrijven van een discussienotitie waarin de relatie wordt gelegd tussen bestuurlijk vermogen en beleidsarrangementen en waarin bestuurlijk vermogen wordt geconfronteerd met de eisen die monitoring stelt. Bij deze confrontatie wordt gekeken naar knelpunten en kansen. Indien mogelijk wordt daarbij voor enkele potentiële indicatoren voor het monitoren van bestuurlijk vermogen nagegaan in hoeverre:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de indicator inderdaad weergeeft ("meet") wat de gebruiker denkt/wenst dat wordt weergegeven - de score van de indicator in de (beleids)praktijk kan worden waargenomen
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Schrijven notitie</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Vreke J. , Evaluatie van natuurbeleidsprocessen. WOT- werkdocument 76, WOT N&M, Wageningen</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Nog niet van toepassing</p>

Jurisprudentiemonitor

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Jurisprudentiemonitor
Projectnummer:	5233839-01 (2007/1.8)
Projectleider:	Fred Kistenkas
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Petra van Egmond en Onno Knol
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	34,0	34,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	34,0	34,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Inhoudelijke analyse en categorisering van rechtspraak.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> In Nederland wordt op structurele basis nergens een jaarlijks jurisprudentieoverzicht over de EHS en de HVR (Natura 2000 en soortenbescherming) bijgehouden. Het doel is een meerjarig overzicht te krijgen van de rechtsontwikkelingen van dit deel van het natuurbeschermingsrecht aan de hand van de jurisprudentie van de raad van state.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Juridische analyse, verzamelen en categorisering van jurisprudentie over 2005 t/m 2007 van uitspraken van de Raad van State over VHR en de EHS</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> <i>Kistenkas, F.H. en W. Kuindersma</i> Jurisprudentiemonitor natuur 2005-2007; Rechtsontwikkelingen Natura 2000 en EHS, WOt-werkdocument 82</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Nederland gaat blijkens jurisprudentie niet op slot; longitudinaal onderzoek echter nodig</p>

Natuur en ILG II. Vervolg op de provinciebezoeken

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Natuur en ILG II. Vervolg op de provinciebezoeken
Projectnummer:	LEI 20934 (2007/2.1)
Projectleider:	Trond Selnes
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dana Kamphorst
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	60,0	60,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	60,0	60,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De leidende vragen zijn: is er sprake van een sterke wisselwerking tussen natuur(beleid) en de vele gebiedsgerichte processen? En zo ja, hoe werkt dat dan in de praktijk? Zijn de vele gebiedsgerichte werkprocessen een stimulans of een bedreiging voor de natuur? Of zijn ze wellicht niet zo relevant?

Doelstelling van het onderzoek:

Vervolg op een ILG-project over de betekenis van het ILG voor de (provinciale) uitvoering van het natuurbeleid. Het project betrof een quick scan ten behoeve van de natuurbalans. Echter, het project was vooral gericht op de ILG-processen gezien vanuit de provincies. Hoe zit het dan met de 'sub-provinciale' actoren, de vele mensen en organisaties en netwerken die betrokken zullen worden als het ILG op gang komt? Daar is dit project op gericht. Het doel is om inzicht te bieden in hoe het natuurbeleid en de gebiedsprocessen elkaar raken; de betekenis voor natuur van de nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied, inclusief nieuwe beleidslijnen en de dynamiek van de gebieden zelf.

Aanpak en tijdspad:

Bestuurskundig analyse. Documentenstudies en interviews.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Selnes, Trond en Paul van der Wielen (2008), *Tot elkaar veroordeeld? Het belang van gebiedsprocessen voor de natuur*, WOt-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De aandacht voor kwaliteit dient te prevaleren boven de formele kaders, en dat is bij de introductie van ILG en ander nieuw beleid nog niet het geval geweest.

Verdroging en ILG

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Verdroging en ILG
Projectnummer:	5233944-01 (2007/2.3)
Projectleider:	Jan Vreke
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dana Kamphorst
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2008

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	15,2	15,2	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	15,2	15,2	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Voor de te selecteren provincies is inzicht gevraagd in:

- Hoe de onderhandelingen tussen rijk en provincie over de prestatieafspraken zijn verlopen en in welke mate daarbij regionale actoren zijn betrokken;
- Hoe de onderhandelingen tussen provincie en regionale actoren over het te realiseren grondwaterpeil verlopen en wat dit betekent voor het nakomen van de nationale verplichtingen ten aanzien van verdroging (verdrogingsbestrijding).
- In hoeverre de beide processen zijn te karakteriseren als 'government' of governance

Doelstelling van het onderzoek:

De vraag zal worden beantwoord in hoeverre de totstandkoming van de afspraken tussen rijk en provincie in dit kader als 'government' of governance zijn te karakteriseren. Vervolgens wordt (ex-ante) onderzocht op welke wijze de provincie naar gebiedsgerichte partners heeft gestuurd of zal gaan sturen, om de afspraken te realiseren (meer 'government' of governance?).

Aanpak en tijdpad:

Op basis van interviews met betrokken nationale, provinciale en lokale/regionale actoren wordt per provincie een beeld geschetst. Op basis van deze beelden wordt de maatlat ingevuld en wordt nagegaan in hoeverre de (voorlopige versie van de) maatlat moet worden aangepast.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het project loopt in 2007 en 2008. In 2008 zal een WOt-rapport verschijnen (titel nog onbekend).

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

nog niet bekend omdat het project nog niet is afgerond

Ex-post evaluatie bestuurlijk en financieel proces bij regelingen natuurbeheer

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2007 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Ex-post evaluatie bestuurlijk en financieel proces bij regelingen natuurbeheer
Projectnummer:	5233684-01 (2007/2.4)
Projectleider:	Martijn van Wijk
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	35,2	25,4	9,8
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	35,2	25,4	9,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Hoe wordt in Programma beheer en de beheerssystematiek van SBB (landelijk, provinciaal, in het gebied, door de terreinbeheerder) gestuurd en getoetst op kwaliteit (realiseren natuurdoelen, doelpakketten, ruimtelijke samenhang en bijbehorende milieurandvoorwaarden) van natuur en is deze aansturing ecologisch effectief?

Het onderzoek gaat in op de aansturing van natuurbeheerders in het verleden, de totstandkoming van het Programma Beheer en de regeling SBB, het uitvoeringsproces, de sturingssystematiek, toekomstige ontwikkelingen en kennis en kunde en draagvlak voor het Programma Beheer en de regeling SBB.

Doelstelling van het onderzoek:

De evaluatie van het Programma Beheer en de beheerssystematiek van SBB focust op de ecologische effectiviteit van de regelingen. Proces en bestuurskundige aspecten zijn verklarend voor het wel of niet effectief zijn van de regeling Programma Beheer en de sturingssystematiek SBB.

De doelstelling van dit onderzoek is een antwoord te geven op bovenstaande Kennisvraag. Dit deelproject levert daarmee een bijdrage aan de Ecologische evaluatie van de regelingen voor natuurbeheer.

Aanpak en tijdpad:

In 2006 en 2007 is onderzoek gedaan op onderstaande deelvragen. Daartoe zijn literatuurstudies uitgevoerd, case-studie gebieden geanalyseerd en zijn interviews gehouden.

- Hoe werden de terreinbeheerders (SBB en beheerders die nu gebruik maken van het Programma Beheer) in het verleden aangestuurd?
- Hoe is het Programma Beheer tot stand gekomen en hoe is de aansturingssystematiek van SBB tot stand gekomen?
- Hoe werkt globaal het uitvoeringsproces van het Programma Beheer en de regeling voor SBB?
- Welke sturingssystematiek wordt gehanteerd bij uitvoering van het Programma Beheer en de regeling SBB?
- Welke toekomstige ontwikkelingen zijn zichtbaar rondom het Programma Beheer en regeling SBB en wat betekenen deze ontwikkelingen voor de regelingen?
- Hoe is het gesteld met kennis en kunde en met draagvlak voor het Programma Beheer en de regeling SBB?
- Welke geldstromen kunnen worden onderscheiden rondom het Programma Beheer en de regeling SBB?

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

De volgende producten zijn/worden binnen het deelproject opgeleverd:

- Bijdrage aan rapportage Ecologische evaluatie regelingen voor natuurbeheer in de vorm van een tekst. Dit rapport is gepubliceerd in mei 2007. titel: Ecologische evaluatie regelingen voor natuurbeheer; Programma Beheer en Staatsbosbeheer 2000-2006. Milieu- en Natuurplanbureau, Bilthoven, mei 2007. MNP-publicatienummer 500410002
- Achtergrondrapport *Proces en bestuurskundige aspecten* (in concept gereed). Titel: De aansturing en kosten van het natuurbeheer. Ecologische effectiviteit regelingen natuurbeheer. M.N. van Wijk (redactie). Achtergrondrapport nr. 5 Wettelijke Onderzoekstaken Natuur&Milieu. Wageningen, 2007 (in press).
- Een artikel in een vakblad n.a.v. het onderzoek. Tiel: Een nieuwe koers voor het Programma Beheer? Wiebren Kuindersma en Martijn van Wijk, gepubliceerd november 2007 in het Vakblad Natuur, Bos, Landschap).

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het onderzoek levert een aantal belangrijke conclusies m.b.t. de werking van het Programma beheer en de regeling Staatsbosbeheer. De resultaten werken door via de bovengenoemde producten en zijn van direct belang voor de revisie van het Programma beheer die momenteel plaatsvindt.

Programmabeheer: Leren van ons omringende landen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Programmabeheer: Leren van ons omringende landen
Projectnummer:	LEI 20859 (2007/2.5)
Projectleider:	Marie-José Smits
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Rijk van Oostenbrugge
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	47,8	2,2
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	47,8	2,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De vraag is wat wij kunnen leren van ons omliggende landen als het gaat om het bereiken van de doelstellingen zoals geformuleerd binnen Programma Beheer. Daarbij ligt de nadruk op de rol die het centraal dan wel decentraal gezag daarbij spelen, en de afstemming tussen centraal en decentraal gezag.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doel van het project is om te bestuderen hoe regelingen vergelijkbaar met Programma Beheer in ons omliggende landen zijn georganiseerd.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Desk research gecombineerd met (mondelinge en telefonische) interviews.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> <i>Smits, M.J., M.J. Bogaardt, D. Eaton, P. Roza en T. Selnes</i> Tussen de bomen het geld zien: Programma Beheer en vergelijkbare regelingen in het buitenland (een quick-scan), WOT-werkdocument 84, WOT N&M, Wageningen</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Programma Beheer in Nederland is vergeleken met soortgelijke regelingen in Duitsland, Engeland, Denemarken en Frankrijk. De verschillen zijn groot. Project krijgt een vervolg in 2008.</p>

Economische doorwerking ILG naar natuur en landschap

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Economische doorwerking ILG naar natuur en landschap
Projectnummer:	LEI 20872 (2007/2.6)
Projectleider:	Roel Jongeneel
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dana Kamphorst
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	75,0	73,4	1,6
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	75,0	73,4	1,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Inzicht in de financiële stromen en de institutioneel-bestuurlijke aspecten van het ILG</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het vaststellen van de economische doorwerking ILG naar natuur en landschap in de provincies. Daarbij zal in het bijzonder aandacht worden besteed aan: (1) de typering van institutionele organisatie en de daaraan verbonden economisch-organisatorische aspecten; (2) de voorzieningen die zijn getroffen om contractfalen te beperken; (3) het functioneren van de institutionele organisatie van het ILG het in de praktijk; (4) de bereikte of te verwachten resultaten. Bij dat laatste wordt (voor zover mogelijk) ook aandacht besteed aan de doelmatigheid van de ingezette middelen</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Het project kent de volgende activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projectvoorbereiding en –leiding • ontwikkelen theoretisch raamwerk • onderzoeksmethodiek en gegevensverzameling • analyse • rapportage
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Slangen, L.H.G., N.B.P. Polman en R.A. Jongeneel Economische doorwerking ILG naar natuur en landschap, WOT-rapport xx, WOT N&M, Wageningen</p>

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het rapport geeft inzicht in de geldstromen in het ILG uitgesplitst naar financieringsbronnen, provincies en activiteiten/thema's en in de organisatorisch-bestuurskundige issues m.b.t. de verhouding provincies en de Rijksoverheid.

Natuur, landschap en de WABO

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Natuur, landschap en de WABO
Projectnummer:	5233945-01 (2007/2.7)
Projectleider:	Fred Kistenkas
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dana Kamphorst en Rijk van Oostenbrugge
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	15,0	15,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	15,0	15,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De kennisvraag in dit onderzoek is op welke wijze de komst van de omgevingsvergunning het Nederlandse natuur- en landschapsbeleid zal doen veranderen.

Waar de EU uitgaat van de sectorale lijn van milieuriichtlijnen, wordt binnen Nederland op decentraal niveau geprobeerd te integreren in de omgevingsvergunning. Kan de WABO discrepanties opleveren met het EU-beleid?

Betekent de omgevingsvergunning een verandering in de afwegingskaders bij het verlenen van vergunningen voor activiteiten in bv. natuurgebieden, de EHS of nationale landschappen en wat betekent dit?

Zijn er al relevante ervaringen in pilots met de omgevingsvergunning?

Doelstelling van het onderzoek:

In 2008 zal de nieuwe Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) van kracht worden.

De verschillende vergunningen (en ontheffingen en andere toestemmingsvereisten) voor wonen, ruimte en milieu worden zoveel mogelijk samengevoegd. Uiteindelijk blijft er dan één vergunning over: de omgevingsvergunning. Het project Omgevingsvergunning is onderdeel van het programma Modernisering VROM-regelgeving, waarvan het doel is vereenvoudiging en vermindering van regels. Niet alleen (bouw)vergunningen binnen de EHS of nationale landschappen, maar ook vergunningen van Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet zullen bij de WABO worden aangehaakt en aldus worden gewaboïseerd.

Doel is een eerste verkenning van de gevolgen van de integrale omgevingsvergunning van de Wabo voor natuur en landschap.

Aanpak en tijdpad:

Analyse wettekst, rechtsliteratuur en verkenning van voor landschap en natuur relevante pilots. Van daaruit kunnen al eerste conclusies worden getrokken van de consequenties van de waboisering voor natuur en landschap.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Kistenkas, F.H. en M.E.A. Broekmeyer. Natuur, landschap en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, WOt-werkdocument 74.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Voor natuur en landschap zijn de consequenties van de omgevingsvergunning beperkt zo lang als slechts een procedurele integratie wordt beoogd

Monitoring landschap 2007

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Monitoring landschap 2007
Projectnummer:	5233484-01 (2007/3.1)
Projectleider:	Arjan Koomen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	100,0	100,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	100,0	100,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

1. Bepalen welke mogelijkheden nieuwe gedetailleerde satellietbeelden/luchtfoto's bieden voor de (semi-)automatische monitoring van kleine landschapselementen (met de e-cognition techniek); ook als aanvulling op bestaande en beschikbare landsdekkende bestanden.
2. Bepalen welke mogelijkheden de inzet van vrijwilligers (MKLE) biedt voor de veldcontrole van een nulmeting (en herhalingsmetingen) op basis van landelijke en provinciale databestanden met betrekking tot aardkunde en cultuurhistorie ter aanvulling op landsdekkende bestanden.

Doelstelling van het onderzoek:

Centrale doelstelling van het project is het beantwoorden van de onderzoeksvragen of en in hoeverre nieuwe gedetailleerde luchtfoto's en/of de inzet in het veld van vrijwilligers een betrouwbare aanvulling bieden voor de (beperkte) mogelijkheden die landsdekkende bestanden bieden voor de kleine landschapselementen.

Aanpak en tijdpad:

De fasering van het project is als volgt:

- 1) Verkennende fase
- 2) Voorbereiding en organisatie tests met luchtfoto's en vrijwilligers
- 3) Uitvoering tests
- 4) Verwerking gegevens
- 5) Analyse (vergelijking gegevens)
- 6) Rapportage

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Koomen et al, 2008. Monitoring Landschap WOt-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Met het rapport kan het MNP zich verder beraden op de invulling van een monitor landschap.

Belevingswaarde grote wateren

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Belevingswaarde grote wateren
Projectnummer:	5233489-01 (2007/3.2)
Projectleider:	Sjerp de Vries
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	100,0	96,6	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	100,0	96,6	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

- Welke kenmerken en aspecten van grote wateren zijn volgens de literatuur en/of experts vrij algemeen relevant voor hun belevingswaarde?
- Hoe groot is de invloed van de uit vraag a. naar voren komende kenmerken en aspecten nu precies op deze belevingswaarde?

Doelstelling van het onderzoek:

In het kader van de Natuurbalans 2008 en de Monitor Nota Ruimte, is meer inzicht in de belevingswaarde van grote wateren gewenst, inclusief concrete data hierover. In dit onderzoek staat met name de impact van bepaalde elementen op de beleving, elementen waarop het beleid invloed kan uitoefenen, centraal.

Aanpak en tijdpad:

In overleg met de opdrachtgever is het onderzoek toegespitst op boorplatforms, windturbines, hoogbouw aan de kust, jachthavens en natuurvriendelijke vooroevers. In een later stadium is hier nog blauwalg aan toegevoegd. Er zijn foto's gemaakt/gemonteerd van waterlandschappen met en zonder element. Elke variant werd door een andere groep van respondenten beoordeeld, waarbij elke groep een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking vormt. De context (landschap) en de verschijningsvorm van het element zijn gevarieerd, om zo een idee te krijgen van de range van de impact van een element. Ieder van de vier groepen in het onderzoek kreeg in totaal 30 foto's voorgelegd. Het rapport zal in 2008 beschikbaar zijn.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vries, S. de, Boer, T.A. de, Goossen, C.M. & Wulp, N. van der (2008). De beleving van groot water; met bijzondere aandacht voor de invloed van specifieke elementen hierop. WOt rapport xx. Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De negatieve impact op de belevingswaarde loopt af van boorplatforms, via windturbines en hoogbouw aan de kust, naar jachthavens en blauwalg; vooroevers hebben gemiddeld een licht positieve impact.

Ontwikkelen met kwaliteit

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Ontwikkelen met kwaliteit
Projectnummer:	5233549-01 (2007/3.3)
Projectleider:	Jeroen Kruit
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	45,1	4,9
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	45,1	4,9
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De generieke beleidsstrategie LOK, geïntroduceerd in de Nota Ruimte (2004), kenmerkt zich door een concentratie op procesdoelen, met de nadruk op de rolverdeling tussen overheden. Over landschapskwaliteit wil het Rijk geen dwingend standpunt meer hebben. Alles is erop gericht provincies, gemeenten, waterschappen en particulieren te verleiden of uit te dagen een mening te vormen over wat landschapskwaliteit is en hier naar te handelen bij het initiëren van ruimtelijke ontwikkelingen.

In 2006 is in opdracht van het MNP een evaluatiemethodiek voor de beleidsstrategie Ontwikkelen met Kwaliteit (Gerritsen, Kruit en Kuindersma, 2005) uitgewerkt. De voorgestelde evaluatiecriteria gericht op procesaspecten (concrete evalueerbare landschapsdoelen ontbreken immers) maken het wel mogelijk het Rijk te confronteren met de vaststelling dat provincies en gemeenten al of niet aandacht geven aan landschapskwaliteit, maar niet of het eindresultaat een positieve of negatieve bijdrage levert aan het landschap.

Doelstelling van het onderzoek:

Het project Ontwikkelen met kwaliteit, indicatoren voor culturele vernieuwing en architectonische kwaliteit is gericht op het verkennen van de mogelijkheden om de kwaliteit van ruimtelijke ontwikkelingen te beoordelen. Het onderzoek levert idealiter een indicator, of set van indicatoren op die het beoordelen van architectonische kwaliteit en culturele vernieuwing van ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk maakt.

Aanpak en tijdpad:

Met dit onderzoek wil het MNP verkennen hoe ze toch uitspraken kan doen over de mate van kwaliteit van ontwikkelingen in het landschap. Er is bewust gekozen voor de invalshoek van één discours, het

deskundigenoordeel vanuit het vakgebied van de landschapsarchitectuur. Het onderzoek richt zich op een zo objectief mogelijke inkadering (voorbij de discussie over mooi of lelijk) van de begrippen architectonische kwaliteit en culturele vernieuwing en op een zo objectief mogelijke (methode van) beoordeling van gerealiseerde architectonische kwaliteit en culturele vernieuwing

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Kruit, J..*Ontwikkelen met kwaliteit Indicatoren voor culturele vernieuwing en architectonische kwaliteit*, WOt-werkdocument xx. WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Een deskundigenoordeel, zoals toegepast bij een methode als de Landschapskwaliteitstoets (LKT), biedt een uitgebreide onderbouwing voor een oordeel over architectonische kwaliteit en of culturele vernieuwing. De uitgebreidheid van de onderbouwing maakt dit oordeel niet minder subjectief, maar wel goed navolgbaar.

LOCALI: naar een kansrijk overheidsinstrumentarium voor lokaal landschapsbeheer

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	LOCALI: naar een kansrijk overheidsinstrumentarium voor lokaal landschapsbeheer
Projectnummer:	LEI 20829 (2007/4.2)
Projectleider:	Greet Overbeek
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Frank Veeneklaas, Birgit Elands en Joep Dirkx
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	01-02-2008 (dwz. afgesproken is dat 10keuro naar begin 2008 gaat)

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	90,0	79,2	10,8
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	90,0	79,2	10,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Veel burgers verrichten inspanningen voor het behoud en verbetering van landschappelijke kwaliteiten. Over het lokale landschapsbeheer door burgers is weinig bekend. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) gevraagd de succesfactoren voor lokaal landschapsbeheer te analyseren.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van dit onderzoek is om de achtergrond van de bijdragen van burgers aan het landschap in het buitengebied van hun gemeente te analyseren aan de hand van de volgende vier onderzoeksvragen:

1. Hoe kunnen de bijdragen van burgers aan landschap en de bepalende factoren hiervoor worden gedefinieerd?
2. Hoe kunnen hiervoor relevante voorzieningen en overheidsinstrumenten worden gedefinieerd?
3. Wat is de achtergrond van de bijdrage van burgers aan het buitengebied in hun gemeente?
4. Welke kansen zijn er om via voorzieningen en overheidsinstrumenten de lokale bijdrage van burgers aan landschap te vergroten?

Aanpak:

De eerste twee onderzoeksvragen zijn beantwoord via literatuur, bestaande gegevens en aanvullende gegevens over het lokale landschapsbeheer en -beleid. De derde vraag is beantwoord aan de hand van gesprekken met 43 bewoners en 7 sleutelinformanten in Hof van Twente en Raalte (provincie Overijssel) en in Borsele en op Schouwen-Duiveland (provincie Zeeland).

Resultaten:

Overbeek, M.M.M., N. Somers en J. Vader: *Landschap en burgerparticipatie*. WOt-rapport xx, WOT N&M Wageningen,

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Er is overleg met de WOt-eenheid en LandschapsManifest om dit onderzoek en een landelijke enquête naar de betrokkenheid van burgers bij landschap tegelijk uit te brengen met een persbericht-arrangement.

De maatschappelijke context van duurzame consumptie

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	De maatschappelijke context van duurzame consumptie
Projectnummer:	LEI 20950 (2007/4.3)
Projectleider:	Erik de Bakker
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	01-04-2008

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	45,0	36,3	8,7
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	45,0	36,3	8,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Bij het MNP bestaat de behoefte aan informatie over de maatschappelijke context van duurzame consumptie en de aangrijpingspunten die er in dit verband voor een overheid bestaan om duurzame consumptie te bevorderen.

Doelstelling van het onderzoek:

Een 'state of the art' en een evaluatie van twee actuele onderzoekstrajecten die aangrijpingspunten bieden voor de bevordering van duurzame consumptie.

Aanpak en tijdpad:

- literatuurstudie en oriëntatie m.b.t. concrete onderzoekstrajecten.
- Eerste concept waarin state of the art en twee actuele onderzoekstrajecten (Contrast-project en mogelijke Capability-index) zijn beschreven en vergelijkende bevindingen.
- Afronding en conclusies

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Bakker, E. de, J.C. Dagevos en G. Spaargaren, *Duurzaam consumeren. Maatschappelijke context en aangrijpingspunten voor beleid*, WOT-rapport xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Evaluatie van concrete onderzoekstrajecten m.b.t. duurzame consumptie en levenskwaliteit en welke mogelijkheden er zijn om een index te ontwikkelen waarin ook de maatschappelijke en sociale randvoorwaarden die (de ontwikkeling van) duurzame consumptie bepalen zijn meegenomen.

Economische betekenis welzijnseffecten natuur

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Economische betekenis welzijnseffecten natuur
Projectnummer:	5233615-01 (2007/4.4)
Projectleider:	Sjerp de Vries
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	33,7	27,9	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	33,7	27,9	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Er komen steeds meer aanwijzingen dat nabije natuur een positief effect heeft op de menselijke gezondheid. Het is echter onduidelijk wat de economische betekenis van een dergelijke relatie zou kunnen zijn.

Doelstelling van het onderzoek:

Inzicht in de (mogelijke) omvang van de gezondheidsbaten van natuur in de woonomgeving in termen van zorgconsumptie en uitval.

Aanpak en tijdpad:

Als vertrekpunt is een reeds gepubliceerde studie genomen waarin een relatie tussen de hoeveelheid groen in de woonomgeving en de zelfgerapporteerde gezondheid werd vastgesteld (Maas et al, 2006). Op grond van gegevens uit dezelfde studie (Tweede Nationale Studie naar Ziekten en Verrichtingen in de Huisartsenpraktijk) is een relatie gelegd tussen de zelfgerapporteerde gezondheid enerzijds en huisartsenbezoek en uitval anderzijds. Middels kengetallen zijn vermeden consulten en uitval vervolgens in monetaire termen uitgedrukt. Als casus is daarbij het Vondelpark genomen, een stadspark in een gebied met een hoge bevolkingsdichtheid. De rapportage zal naar verwachting eind maart 2008 beschikbaar komen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vries, S. de, Vreke, J. & Maas, J. (2008). Groen, gezondheid en geld; de economische betekenis van gezondheidsbaten van natuur in de woonomgeving: een verkenning. WOT-werkdocument xx. WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Indien alleen naar vermeden huisartsenconsulten en uitval wordt gekeken, is de economische betekenis van de gezondheidsbaten naar verwachting vrij gering, en wegen deze baten niet op tegen de beheerskosten van een groengebied zoals het Vondelpark.

Natuurwaarde 1990-2000

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Natuurwaarde 1990-2000
Projectnummer:	5233531-01 (2007/5.1)
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Arjen van Hinsberg
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	25,0	18,5	6,5
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	25,0	18,5	6,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het bepalen van indexen van plantensoorten met Synbiosys</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> De graadmeter Natuurwaarde is gericht op nationale en algemene EHS-biodiversiteitsdoelen. Indexen zijn beschikbaar van de periode 2000 t/m 2003. Door het ontbreken van meetgegevens van planten was het niet mogelijk indexen van de periode voor 2000 te bepalen. Het doel van dit project is de meetreeks uit te breiden voor de periode 1990-2000</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> De graadmeter Natuurwaarde maakt gebruik van het LMF voor het berekenen van plantenindexen. Dit is mogelijk vanaf 2000. Met vegetatieopnamen aanwezig in Synbiosys worden plantenindexen bepaald voor de periode 1990-2003. Overlappende indexen in de periode 2000-2003 worden gebruikt om de indexen op elkaar af te stemmen.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> M.J.S.M. Reijnen, M. van Esbroek, S. Hennekens, A. van Hinsberg, B. de Knecht. WOT-rapport, xx, WOT N&M, Wageningen.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De resultaten worden gebruikt in de Natuurbalans 2008 en maken een betere schatting mogelijk van het halen van de CBD 2010 doelstelling.</p>

Doelrealisatie EHS soortdata

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Doelrealisatie EHS soortdata
Projectnummer:	5233511-01 (2007/5.2)
Projectleider:	Rogier Pouwels
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Arjen van Hinsberg
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	25,0	18,3	6,7
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	25,0	18,3	6,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De ruimtelijke resolutie van verspreidingsgegevens sluit veelal niet aan bij het ruimtelijk patroon van de natuurdoeltypen. Daarom worden neerschalingstechnieken gebruikt om de soorten ruimtelijk te koppelen aan natuurdoeltypen. Hierdoor ontstaat enige onzekerheid in het vaststellen van de mate van doelbereiking. Terreinbeheerders en mogelijk ook PGO's hebben ook beschikking over verspreidingsgegevens met een hoge resolutie. Nagegaan moet worden in hoeverre deze gegevens bruikbaar zijn voor een validatie van de neergeschaalde verspreidingskaarten.

Doelstelling van het onderzoek:

Het onderzoek zal bijdrage aan een validatie van de gegevens die gebruikt worden de Graadmeter Natuurkwaliteit EHS die opgenomen is voor de monitoring van het Meerjarenplan Agenda Vitaal Platteland (LNV) en de Monitor Nota Ruimte (VROM).

Aanpak en tijdpad:

- 1 verkennen van de bruikbaarheid en beschikbaarheid van nauwkeurige verspreidingsgegevens van terreinbeheerders en PGO's (planten, vlinders en vogels) voor de doelbereiking van natuurdoeltypen.
- 2 nagaan of deze gegevens het best kunnen worden gebruikt als aanvulling en/of voor validatie.
- 3 zo mogelijk uitvoering van aanvulling en/of validatie voor een beperkt aantal gebieden.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

1. Pouwels, R., C. Van Turnhout, C. Van Swaay. 2008. Adviezen voor validatie van hotspotskaarten vlinders en vogels ten behoeve van monitoring doelrealisatie EHS. WOT- werkdocument xx (titel voorlopig), WOT N&M, Wageningen

2. tussenrapporten (Vlinderstichting en SOVON) in hoeverre gedetailleerde data van hen gebruikt kunnen worden voor het valideren van de neerschalingstechnieken.
Het beoogde resultaat van een uitgevoerde validatie is niet gerealiseerd.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

In de rapportages wordt aangegeven in hoeverre de neergeschaalde verspreidingskaarten bruikbaar zijn voor de toepassingen van het MNP en hij de gebruikte methode het beste kan worden gevalideerd/aangepast.

Overzicht graadmeters natuur tbv het beleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Overzicht graadmeters natuur tbv het beleid
Projectnummer:	5233532-01 (2007/5.3)
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	43,9	6,1
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	43,9	6,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De graadmeters voor natuur van het MNP zijn afgelopen jaren ontwikkeld om een beter, meer geobjectiveerd en gekwantificeerd beeld te geven van de veranderingen in natuurwaarde. De graadmeter Natuurwaarde is gericht op nationale en algemene EHS-biodiversiteitsdoelen. Daarnaast zijn twee nieuwe samenhangende indicatoren (graadmeters) ontwikkeld waarmee de doelen/taakstellingen wat betreft natuur, milieu en ruimte in de EHS zijn te monitoren. In verband met verdere toepassing vragen inzicht in de samenhang tussen de graadmeters en de kwaliteitsborging aandacht.

Doelstelling van het onderzoek:

1. Afronden rapportage graadmeter Natuurwaarde en aanzet tot een samenhangend beeld van de natuurgraadmeters
2. Kwaliteitsborging neergeschaalde natuurdoeltypenkaart en berekening ruimtecondities

Aanpak en tijdspad:

1. De afronding van de rapportage graadmeter Natuurwaarde en het verkennen van de samenhang tussen alle natuurgraadmeters vindt in nauw overleg met het MNP plaats.
2. Voor het verkrijgen van de A-status moeten modellen en bestanden voldoen aan een aantal criteria. Deze criteria zijn opgesteld door de softwarekwaliteitsmanager i.s.m. enkele onderzoekers van Alterra. opgesteld criteria opgesteld.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Reijnen, M.J.S.M. , A. van Hinsberg, M. van Esbroek, B. de Knecht, R. Pouwels & J. Wiertz. In

prep. Graadmeter voor nationale biodiversiteitsdoelen. Optimalisatie van de graadmeter Natuurwaarde terrestrisch aan de beschikbare meetnetten: Natuurwaarde 2.0. WOT-rapport, Wageningen. Gereed medio 2008.

- Pouwels, R., J. van der Greft, M. van Adrichem, H. Kuipers, R. Jochem, R. Reijnen. In prep. LARCH staus A. WOT-werkdocument, Wageningen. Gereed in de eerste helft van 2008.
- Clement, J., M.J.S.M. Reijnen, A. van Hinsberg, H. Kuipers in prep. Neerschaling natuurdoelenkaart 2003. Lokalisering van natuurdoeltypen op basis ecologische kansen en actuele begroeiing. WOT-rapport, Wageningen. Gereed eerste helft 2008.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Kwaliteitsborging van al gerealiseerde en toekomstige toepassingen in MNP-producten. De graadmeter Natuurwaarde wordt bruikbaar om als 'vast nummer' op te nemen in de Natuurbalans.

Conditie EHS Milieufauna

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Conditie EHS Milieufauna
Projectnummer:	5233512-01 (2007/5.4)
Projectleider:	Rogier Pouwels
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Arjen van Hinsberg
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	50,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	50,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Milieucondities van natuurdoeltypen worden tot nu toe gebaseerd op informatie van plantendoelsoorten. Het is gewenst ook de faunadoelsoorten hierbij te betrekken. Daarvoor is het nodig een relatie te leggen tussen milieufactoren en het voorkomen van faunadoelsoorten of de geschiktheid van het leefgebied voor voorkomen.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het bepalen van de invloed van milieufactoren op de fauna ten behoeve van o.a. het operationaliseren van een monitor milieucondities.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Om te komen tot een gevoeligheid voor milieu zal gebruik gemaakt worden van abiotische randvoorwaarden (critical loads, optimale grondwaterstanden) van vegetaties. Om te komen tot een gestandaardiseerde methode die bruikbaar is voor veel soorten wordt begonnen met het opstellen van een protocol. Het protocol zal in een workshop besproken worden met experts van de Vlinderstichting en SOVON. Vervolgens zal de milieugevoeligheid per soort worden ingevuld en zullen alle soorten worden geanalyseerd om na te gaan wat de effecten zijn van het de milieufactoren op de ruimtecondities. Daarnaast zullen voor minimaal 10 soorten de ruimtelijke resultaten meer gedetailleerd beoordeeld worden.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Pouwels, R., Reijnen, R., Kleunen, A. van, Wallis de Vries, M., Kuipers, H. en J. van der Gref, Duurzaam voorkomen van vlinders en vogels op basis van huidige milieu-, water- en ruimtecondities;</p>

bepalen parameters voor soortmodellen, WOt-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Voor vogels en vlinders is het mogelijk om een eindoordeel (landelijke duurzaamheid) te geven per soort, waarin verdroging, vermesting en versnippering worden samengevoegd.

Vereenvouding regelingen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Vereenvouding regelingen
Projectnummer:	5233515-01 (2007/5.5)
Projectleider:	Janien van der Gref
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Arjen van Hinsberg
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	41,3	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	41,3	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Er is behoefte aan integratie van de diverse natuurdoeltypologieën. Daarnaast is een natuurdoeltypologie gewenst waarmee inzichtelijk is welke voorwaarden en acties nodig zijn om een bepaald natuurdoel mogelijk te maken.

Doelstelling van het onderzoek:

De doelstelling van dit project was te komen tot voorstellen voor een eenduidige natuurdoeltypologie met voorstellen voor afgestemde monitoring. Kenmerken van zo'n typologie zijn: natuur(doel)typen en habitattypen als uitgangspunt, een hiërarchische opbouw en een duidelijk beeld van de typen oproepend. Een dergelijke integratie van typologieën kan verhelderend werken in communicatie over natuurbeheer.

Gaande dit project bleek binnen het LNV-project Kwaliteitborging EHS een natuurtypologie met vergelijkbare doelen in snelle ontwikkeling te zijn. De doelstelling van dit project groeide derhalve mee naar het bestuderen van de voorgestelde typologie en het uitwerken van specifieke typologievraagstukken zoals grootschaligheid en variatie in ruimte en tijd.

Aanpak en tijdspad:

Gestart wordt met een beknopte inventarisatie van bestaande natuurdoeltypologieën en monitoringmethoden, waaronder VHR, KRW, natuurdoeltypen, NM, SBB en Programma Beheer. Vervolgens wordt op de voorgestelde typologie uit het LNV-project Kwaliteitsborging EHS gereflecteerd en worden enkele belangrijke begrippen voor een dergelijke typologie verder uitgewerkt.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Greft-van Rossum, J.G.M. van der & M.E. Sanders,.Vereenvoudiging Regelingen. Een studie naar afstemming van natuurtypologieën. WOt-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Resultaten uit het project zijn ingebracht gedurende de opstelling van de nieuwe natuurtypologie in het LNV-project Kwaliteitborging en worden gebruikt voor de pilot van de natuurtypologie in 2008.

Koppeling tussen FIONA en DRAM voor het doorrekenen van GLB opties

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2007 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Koppeling tussen FIONA en DRAM voor het doorrekenen van GLB opties		
Projectnummer:	LEI 20886 (2007/6.1)		
Projectleider:	Raymond Schrijver		
Uitvoerende instellingen:	LEI		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm van den Heijligenberg en Rijk van Oostenbrugge		
Startdatum:	01-01-2007		
Einddatum:	31-03-2008		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	77,4	77,4	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	77,4	77,4	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
Kennisbehoefte doelgroep:			
Op welke wijze kunnen FIONA (bedrijfseconomisch model) en DRAM (regionaal economisch model) gekoppeld worden teneinde voor verschillende schaalniveaus (bedrijf, regio, sector en nationaal) niveau de effecten van veranderingen in het GLB goed te kunnen weergeven.			
Doelstelling van het onderzoek:			
Koppeling regionaal en bedrijfseconomisch model teneinde effecten voor natuur en landschap te verkennen voor enkele opties voor het GLB.			
Aanpak en tijdpad:			
Koppeling FIONA en DRAM om wisselwerking tussen bedrijfs-, regionaal en sectorniveau te kunnen doorrekenen.			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
In 2007 is de software ontwikkeld waarmee de fysieke koppeling tussen FIONA en DRAM tot stand kan worden gebracht. De koppeling is toegepast in een case-studie en de resultaten ervan zijn neergelegd in een binnenkort te verschijnen document (Helming, J.F.M. en R. Schrijver) Effecten van opties voor Europese landbouwsubsidies voor de Nederlandse landbouw, WOT-rapport xx, WOT N&M, Wageningen In 2008 wordt het project afgerond met een artikel.			
Doorwerking resultaten naar doelgroepen:			
Het resultaat is gebruikt voor de MNP-studie: 'Opties voor Europese landbouwsubsidies', die november 2007 in Den Haag is gepresenteerd door Harm van den Heiligenberg.			

Landschappelijke effecten van veranderingen in de landbouw

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Landschappelijke effecten van veranderingen in de landbouw
Projectnummer:	LEI 20899 (2007/6.2)
Projectleider:	René Verburg
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	7,0	7,0	
Reguliere programmagelden	75,0	66,7	8,3
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	82,0	73,7	8,3
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Kennisvraag: Nationale landschappen en ontwikkelingen in de landbouw Onderzoeksvragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in het belang van de landbouw voor het in standhouden van de kernkwaliteiten in de Nationale Landschappen. • Wat zijn de belangrijkste factoren waar de landbouw in de Nationale Landschappen mee te maken kan krijgen? • Wat zijn mogelijke beleidsopties?
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Inzicht verkrijgen in de rol van landbouw voor nationale landschappen Inzicht verkrijgen in de ontwikkelingen die van invloed zijn op het functioneren van de landbouw</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Om landbouw ontwikkelingen en hun invloed op kernkwaliteiten in beeld te kunnen brengen, worden bedrijfskenmerken uit de landbouw telling en het BIN onderzocht in de periode 1980-2005. Deze gegevens geven informatie over de ontwikkelingen van bedrijven binnen en buiten de Nationale Landschappen en geven daarmee een indicatie van de levensvatbaarheid van grondgebonden landbouw in de Nationale Landschappen. Daarnaast worden de oorzakelijke verbanden (causaliteiten) tussen bedrijfseigenschappen en de kernkwaliteiten van Nationale Landschappen onderzocht door middel van statistische analyses. De dynamiek in bedrijfseigenschappen worden geanalyseerd van</p>

bedrijven die binnen en buiten kernkwaliteiten liggen. De verschillen die deze vergelijkingen opleveren geven informatie over de effecten die bedrijfseigenschappen hebben op kernkwaliteiten.

Deze kwantitatieve ex post analyse levert het materiaal (de verbanden tussen bedrijfskenmerk en kernkwaliteit) voor de inschattingen van lange termijn effecten. Voor de lange termijn effecten zal gekeken worden naar aanpassingen in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, namelijk schaalvergroting, verbreding en intensivering. Hierbij wordt gekeken in welke mate kernkwaliteiten door deze aanpassingen mogelijk in de toekomst worden beïnvloed. Het zichtjaar voor de ex ante analyse is 2020. Deze analyse geeft aangrijpingspunten voor aanvullend beleid.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Verburg, RW, Leneman, H, KHM van Bommel, van Dijk, J. Helpt boeren de Nationale Landschappen? Een empirische analyse van de landbouw en haar effecten op kernkwaliteiten. WOT rapport xx, WOT Natuur & Milieu, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De effecten van landbouw op kernkwaliteiten in de Nationale Landschappen is divers. Open landschappen kunnen door schaalvergroting ondersteund worden, maar de kernkwaliteiten kleinschaligheid, groen karakter en kavelpatronen staan onder druk. Verbreding en verdieping hebben nauwelijks effect op kernkwaliteiten.

Beheer veenweidegebieden

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Beheer veenweidegebieden
Projectnummer:	LEI 20945 en 5234102-01 (2007/6.3)
Projectleider:	Raymond Schrijver
Uitvoerende instellingen:	LEI en Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-03-2008

Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	LEI 17,1 Alterra 8,2	LEI 13,8 Alterra 8,2	LEI 3,3 Alterra 0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	25,3	22,0	3,3
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het doel van deze studie is inzicht te verschaffen in het effect van uitgestippelde strategieën voor het behoud van het veenweidegebied op de benodigde maatschappelijke budgetten. Het project heeft een sterk verkennend karakter en communicatie over de oplossingsrichtingen naar betrokken actoren is daarbij belangrijk. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het maatschappelijke debat over de toekomst van het veenweidegebied in Nederland.
<i>Aanpak en tijdpad:</i> Het project verkent opties om het veenweidegebied op kosteneffectieve wijze te beheren. Wat betekent liberalisering voor landbouw, natuur en landschap? Welke instrumenten inzetten; wat zijn de kosten? Relatie tussen peilbeheer en landbouwproductie is van belang. Het uitgangspunt voor de analyse is dat het karakter van het veenweidegebied moet worden behouden. Het waterpeil moet omhoog dus landbouw kan niet meer? Of wel en kan het via landbouw kosteneffectiever worden beheerd. Hoe ziet die landbouw er dan uit? Welke bedrijfssystemen zijn dan optimaal en wat zijn de kosten? Het project verkent optimale bedrijfssystemen en vergelijkt deze met beheer door terreinbeherende organisaties en het beheer door bestaande bedrijven. Hoe hoog zou de vergoeding minimaal moeten zijn in een geliberaliseerde wereld? Bij de uitwerking van het project zal aangesloten worden bij de resultaten uit het BSIK project 'Waarheen met het veen?'

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

In 2007 zijn deskundigen bezocht en zijn bedrijfsmodellen gedefinieerd. Er is een visie ontwikkeld op het beheer in veenweidegebieden die in 2008 in een workshop zal worden besproken. De resultaten zullen worden neergelegd in een WOt werkdocument. R.A.M. Schrijver en D.P. Rudrum (LEI) en A.Corporaal en A.H.F. Stortelder (Alterra), nog geen voorlopige titel bekend

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De conclusie zal zijn dat 'omhoog boeren' niet alleen mogelijk is, maar uit een oogpunt van veiligheid en vanuit de functionaliteit van een delta ook zeer wenselijk.

Analyse economische efficiëntie en ecologische effectiviteit van gebiedscontracten

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Analyse economische efficiëntie en ecologische effectiviteit van gebiedscontracten
Projectnummer:	LEI 20930 (2007/6.4)
Projectleider:	Roel Jongeneel
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	75,0	59,4	15,6
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	75,0	59,4	15,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Analytisch inzicht in het functioneren van gebiedscontracten. Inzicht in de praktijk van het functioneren van gebiedscontracten.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het project verkent zowel analytisch als kwantitatief de economische en ecologische effectiviteit van gebiedsgerichte contracten. In de analyse wordt een onderbouwde afweging gemaakt tussen collectieve gebiedsgerichte contracten (meerdere partijen) en met individuele partijen.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Er wordt een theoretisch raamwerk ontwikkeld waarin gebiedscontracten kunnen worden geëvalueerd. Daarbij wordt zowel aandacht besteed aan economisch-institutionele aspecten als aan ecologische effectiviteit. Gerichtte casestudies (de casestudy agrarische natuurverenigingen en milieucoöperaties (crosssectie en in de loop van de tijd) en casestudy Amstelland) moeten inzicht in de praktijk van gebiedscontracten geven.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Jongeneel, R.A., N.B.P. Polman, L.H.G. Slangen, J.A. Guldenmond, E. Hees en E. van Well Economische en ecologische effectiviteit van gebiedscontracten, WOT-rapport xx, WOT N&M, Wageningen</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Vergelijking van de economische en ecologische effectiviteit van gebiedscontracten voor wat betreft natuurbeheer en inzicht in en aanbevelingen mbt rol van Agrarische NatuurVerenigingen.</p>

Informatie-aanlevering zoute wateren t.b.v. Thema Water in Natuurbalans 2008

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2007 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Informatie-aanlevering zoute wateren t.b.v. Thema Water in Natuurbalans 2008		
Projectnummer:	4396220101 (2007/7.1)		
Projectleider:	Erik Meesters		
Uitvoerende instellingen:	IMARES		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Rick Wortelboer		
Startdatum:	01-01-2007		
Einddatum:	31-12-2007		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	156,0	139,4	16,6
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	156,0	139,4	16,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
Kennisbehoefte doelgroep:			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Invulling van de Natuurwaardegraadmeter voor zoute wateren 2. Trends van beleidsrelevante indicatoren 1990-nu. 3. (Potentieel) belang van beschermde gebieden voor soorten. 4. Literatuurstudie naar visserij en visserijbeleid en de ecologische effecten van de visserij. 			
Doelstelling van het onderzoek:			
Een duidelijk overzicht van de mariene biodiversiteit, gezien vanuit een integrale ecosysteembenadering en met speciale aandacht voor de visserij als belangrijke, het ecosysteem beïnvloedende gebruiksfunctie.			
Aanpak en tijdspad:			
<p>Het project wordt opgesplitst in 2 fases. In de eerste fase is een projectplan uitgewerkt en zijn afspraken met de betrokken personen gemaakt worden omtrent product en opleverdatum.</p> <p>In de tweede fase zal alle informatie verzameld en in een rapport gebundeld worden. De beoogde resultaten zullen in een 2^e projectplan verder gespecificeerd worden en ter goedkeuring aan het MNP worden voorgelegd.</p>			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
Rapporten: - Wim L.T. van Densen en Harriet M.J. van Overzee. (2008) Vijftig jaar visserij en beheer op de			

Noordzee. IMARES rapport (in concept klaar)

- Erik Meesters, Remment ter Hofstede, Ilse de Mesel, Johan Craymeersch, Peter Reijnders (2008) De toestand van de zoute natuur in Nederland. Vissen, benthos en zeezoogdieren. Imares rapport. Concept klaar.
- Bram Aarts, Loes van den Bremer, Erik van Winden en Dirk Zoetebier (2008). Aanleveren van trendinformatie en referentiewaarden voor kustvogels. Sovon rapport. Concept klaar. Han J. Lindeboom, Rob Witbaard, Erik Meesters. Gebiedsbescherming Noordzee. Habitattypen, instandhoudingdoelen en beheermaatregelen. Concept klaar.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project beoogde om de Natuurwaarde graadmeter te realiseren voor de zoute natuur zodat deze voor de natuurbalans van 2008 gebruikt kan worden. Dit is voor de de meeste diergroepen goed te doen (vissen, vogels, zeezoogdieren en benthos). Alleen met betrekking tot benthos en zeevogels leidt het vaststellen van referentiewaarden tot problemen gezien de natuurlijke variabiliteit van de betreffende soorten.

Actuele Grondwatersituatie in natuurgebieden

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Actuele Grondwatersituatie in natuurgebieden
Projectnummer:	5233864-01 (2007/7.3)
Projectleider:	Tom Hoogland
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Arjen van Hinsberg
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	50,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	50,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Verdroging is een belangrijk knelpunt voor het realiseren van (inter)nationale biodiversiteitsdoelen. Voor MNP is het belangrijk dat er een landelijke kaart komt met actuele ecohydrologische informatie in locaties met grondwaterafhankelijke natuur(doelen).

Doelstelling van het onderzoek:

Doelstelling is het maken van een rasterkaart met cellen van 25x25m met de actuele grondwatersituatie voor gebieden met grondwaterafhankelijke natuurdoeltypen.

Aanpak en tijdpad:

Er is gestart met een inventarisatie van objectieve digitaal beschikbare grondwatersituatie. Op basis van deze inventarisatie is een methodiek ontwikkeld om verschillende soorten gegevens vergelijkbaar te maken en te combineren tot een vlakdekkende kaart van de GxG, waarbij tevens de nauwkeurigheid van deze kaart wordt gekwantificeerd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Hoogland, T., G.B.M. Heuvelink en M. Knotters, Gemiddelde grondwaterstanden in natuurgebieden vanaf 1990; Kaarten van de GxG en de nauwkeurigheid van deze kaarten WOT-werkdocument xx (titel voorlopig), WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project geeft inzicht in de bruikbaarheid en beschikbaarheid van grondwater gegevens voor de kartering van de grondwatersituatie en levert een systematiek om verschillende typen grondwatergegevens te combineren. Op basis van beschikbare gegevens voor gebieden met grondwaterafhankelijke natuur is een bijstelling van de oude GxG-kaarten uitgevoerd die gebruikt kan worden als invoer in het modelinstrumentarium van MNP. Daarnaast levert dit project een schatting van veranderingen in de grondwaterstand in natuurgebieden over de afgelopen 25 jaar.

Benchmark externe beleidsomgeving natuur en landschap

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Benchmark externe beleidsomgeving natuur en landschap
Projectnummer:	LEI 20834 (2007/8.1)
Projectleider:	Marie-José Smits
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer en Joep Dirkx
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	36,8	13,2
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	36,8	13,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Overzicht van de beschikbare kennis in de ons omliggende landen wat betreft de invloed van EU beleid op natuur en landschap. Wat is in de ons omliggende landen bekend over de effecten van bijv. de Nitraatrichtlijn, de overgang naar bedrijfstoelagen en de landbouwmilieumaatregelen op natuur en landschap? Welke publicaties zijn beschikbaar voor welke onderwerpen, en wat zijn de conclusies van die publicaties? In welke context zijn de publicaties tot stand gekomen?

Doelstelling van het onderzoek:

Wetenschappelijke vergelijking tussen lidstaten naar de doorwerking van het EU beleid (Nitraatrichtlijn, GLB) en de effecten ervan op natuur en landschap. Met name nagaan wat in Nederland, Engeland, Vlaanderen en Noordrijn Westfalen bekend is over de effecten van de Nitraatrichtlijn, de overgang naar bedrijfstoelagen en de landbouwmilieumaatregelen op natuur en landschap.

Aanpak en tijdspad:

De aanpak zal grotendeels vergelijkbaar zijn met een literatuurstudie. Er zal veel gebruik gemaakt worden van internet. Voor eventuele aanvullende informatie zullen we bellen, mailen en interviews houden.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het project loopt in 2007 en 2008. De rapportage verschijnt in 2008

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het is een literatuuroverzicht ten behoeve van MNP zelf.

Benchmark Implementatie Natura 2000 in EU-landen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Benchmark Implementatie Natura 2000 in EU-landen
Projectnummer:	5233865-01 (2007/8.2)
Projectleider:	Irene Bouwma
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirx en Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2008

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	43,2	6,8
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	43,2	6,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De algemene kennisvraag die ten grondslag ligt aan het onderzoek is hoe men de implementatie van de Vogel en Habitat richtlijn in verschillende landen vorm heeft gegeven, met name met betrekking tot het beheer en de monitoring van de N2000 gebieden, en wat is de relatie tussen het proces van implementatie en het huidige draagvlak voor het N2000 gebieden beleid?

Doelstelling van het onderzoek:

Alle landen in de Europese Unie zijn bezig met de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De meeste landen hebben de gebieden geselecteerd. In 2007 zal de eerste rapportage aan de Europese Commissie plaatsvinden over de staat van instandhouding van soorten en habitats. De landen zijn nu in de fase dat zij het beheer en de monitoring moeten gaan regelen. Doel van het project is, om een middels een landen vergelijkende studie in België, Duitsland en Engeland inzicht te krijgen hoe het beheer en het monitoren van de N2000 gebieden is geregeld of geregeld zal worden en wat de relatie is tussen het proces van implementatie en het huidige draagvlak voor het N2000 gebieden beleid . Welke lessen kunnen hieruit getrokken worden voor de verdere implementatie van het N2000-beleid en voor ander (Europees) milieu en natuurbeleid en welke daarvan zijn toepasbaar voor Nederland?

Aanpak en tijdpad:

In het onderzoek zal na een verkennende fase door middel van interviews met betrokken in de 3 te onderzoeken landen informatie ingewonnen worden mbt de situatie rond het beheer, verwachte knelpunten met andere gebruiksfuncties en monitoring van de gebieden. Het onderzoek loopt door tot 1 april 2008.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het eindrapport wordt conform projectvoorstel dd april 2008 opgeleverd.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De voorlopige resultaten worden gepresenteerd tijdens een bijeenkomst met LNV regionale zaken-directie Oost in 2008.

Benchmark Landscape ambitions and management in an international context

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Benchmark Landscape ambitions and management in an international context
Projectnummer:	5233538-01 (2007/8.3)
Projectleider:	Bas Pedrolì
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirx en Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-03-2008

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	50,0	48,5	1,5
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	48,5	1,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Kennis is nodig over het landschapsbeleid in de omliggende landen en over de uitvoering van dit beleid.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> In de ons omliggende landen bestaat een grote diversiteit aan landschapsambities en aan instrumenten om die ambities te realiseren. Daardoor is het moeilijk om de effectiviteit van het Nederlandse landschapsbeleid af te meten aan het beleid elders. Doel van het project is om de landschapsambities in Noordrijn-Westfalen (D), Vlaanderen (B) en Engeland (UK) en de effecten daarvan te vergelijken met die in Nederland.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> De studie steunt op literatuuronderzoek en interviews, gebruikmakend van het netwerk van de betrokken onderzoekers. Tevens is er aansluiting bij eventueel vergelijkbaar onderzoek dat in de onderzochte landen op dit moment wordt verricht, of reeds is verricht.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> In 2007 zijn conform de project-opzet nog geen definitieve producten beschikbaar gekomen. Het project loopt door tot eind maart 2008, en zal een wetenschappelijk artikel opleveren onder de voorlopige titel: "Benchmarking of Landscape Policy in North-West Europe", Pedrolì, B., R. Schröder & D. Wascher, dat wordt aangeboden aan het tijdschrift <i>Landscape and Urban Planning</i>. Daarnaast levert het project achtergronddocumentatie voor de gezamenlijke rapportage van de drie benchmark-projecten.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Nog niet van toepassing</p>

Dispersie module planten voor de Natuurplanner

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Dispersie module planten voor de Natuurplanner
Projectnummer:	5231765-01 (2007/8.4)
Projectleider:	Wieger Wamelink
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dirk-Jan van der Hoek
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	18,1	18,1	0
Reguliere programmagelden	80,0	80,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	98,1	98,1	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Door het MNP wordt het modelinstrumentarium gebruikt voor de evaluatie van milieu en natuurbeleid. Het instrumentarium bevat verschillende modellen voor de simulatie van de bodem en vegetatie. Wat nog ontbrak was een model dat de dispersie van plantensoorten simuleert. Een dergelijk model zou de simulaties van vooral MOVE (berekening van de kans op voorkomen van plantensoorten etc) moeten verbeteren.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doel van dit project is het verder uitbouwen van het eerste prototype van het dispersiemodel.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Eind 2007 begin 2008 wordt de eerste versie van het model opgeleverd inclusief documentatie</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Wamelink,, G.W.W J. van der Gref, J. Franke, A.H. Prins & R. Jochem. Technische documentatie DIMO 1.0, WOt-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen Wamelink, G.W.W , J. van der Gref, J. Franke, A.H. Prins & R. Jochem. Achtergrond en testrapport DIMO. Versie 10., WOt-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Het nieuw ontwikkelde plantendispersiemodel DIMO corrigeert de voorspelling van plantensoorten door MOVE, waardoor een veel realistischere voorspelling van plantensoorten wordt verkregen</p>

Kosteneffectiviteit Behoud Doelsoorten

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2007 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Kosteneffectiviteit Behoud Doelsoorten		
Projectnummer:	LEI 31156 en 5234073-01(2007/9.1)		
Projectleider:	Katrin Oltmer		
Uitvoerende instellingen:	LEI en Alterra		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Tanja de Koeijer		
Startdatum:	01-01-2007		
Einddatum:	31-12-2007		
Bedragen in €	Beschikbaar in 2007	Gerealiseerd in 2007	Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	0	0	0
Reguliere programmagelden	LEI 0 Alterra 7,3	LEI 40,3 Alterra 7,3	-40,3
Additionele LNV-projectgelden	0		
<i>Totaal LNV</i>			
Overig (indien van toepassing)	7,30	47,6	-40,3
Kennisbehoefte doelgroep:			
Hoe kan een ecologisch netwerk het meest kosteneffectief worden ingericht dat een maximaal aantal doelsoorten wordt behouden?			
Doelstelling van het onderzoek:			
Opbouwend op het model HAMBO uit 2006 (project 20742 "Modelontwikkeling kosteneffectiviteit") wordt in dit onderzoek het model SERES (SElection of REserve Sites) ontwikkeld. SERES berekent hoe de EHS moet worden ingericht om een gegeven aantal doelsoorten tegen minimale kosten te behouden of om binnen een gegeven budget het aantal behouden doelsoorten te maximaliseren. SERES houdt hierbij rekening met het natuurdoeltype van de betreffende gebieden, de doelsoorten die met deze natuurdoeltypen worden geassocieerd, de ruimtelijke ligging van de gebieden en de ruimtelijke eisen die de soorten stellen. SERES zal zodanig worden ontwikkeld om voldoende hoeveelheden data te kunnen verwerken voor het analyseren van de hele EHS, en om te voldoen aan de gangbare modelprotocollen van het LEI (kwaliteitsbeheer van het model).			
Aanpak en tijdspad:			
<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling van het model om data van de gehele EHS te kunnen verwerken; • Koppelen landelijke gegevens aan SERES; • Documentatie HAMBO conform modelprotocol LEI (kwaliteitsbeheer). 			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
Kruseman, G. en D.P. Rudrum Beschrijving van het model SERES Wot-rapport xx, WOT N&M, Wageningen			

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

- Het in dit project ontwikkelde model zal in de loop van 2008 worden geïntegreerd in het kosteneffectiviteitsonderzoek in 2008 (project 31330 "KE Biodiversiteit", start maart 2008)
- De resultaten zullen worden gebruikt als input voor het thematisch assessment "Kosteneffectiviteit" dat in 2009 plaats zal gaan vinden.

Kosteneffectiviteit EHS en de relatie biodiversiteit en milieucondities

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2007 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kosteneffectiviteit EHS en de relatie biodiversiteit en milieucondities
Projectnummer:	LEI 31110 en 5233826-01 (2007/9.2)
Projectleider:	Katrin Oltmer
Uitvoerende instellingen:	LEI en Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Tanja de Koeijer en Rijk van Oostenbrugge
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2008

<i>Bedragen in €</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven en naar 2008 (NUTO) (project loopt door!)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	0		
Reguliere programmagelden	LEI 29,5 Alterra 20,5	LEI 22,5 Alterra 19,3	LEI 7,0 Alterra 1,2
Additionele LNV-projectgelden	0	0	0
<i>Totaal LNV</i>	50,0	41,8	8,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> In de eerder uitgevoerde kosteneffectiviteitsstudies is de samenhang tussen kosten en milieucondities in de EHS gebieden bepaald. Deze studie gaat een stap verder: zij belicht de samenhang tussen kosten en natuurkwaliteit in termen van biodiversiteit.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> 1) Inzicht verkrijgen in de relatie tussen kosten en biodiversiteit. 2) Toetsen van de robuustheid van de resultaten middels gevoeligheidsanalyses op het gebied van de gemaakte aannames rond het generieke depositiebeleid en rond de hoogte van de te maken kosten.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> De bestaande databestanden met de actuele en potentiële biodiversiteit in de EHS gebieden worden gekoppeld aan het bestaande databestand kosteneffectiviteit EHS. De relatie tussen de kosten en de biodiversiteit wordt aanschouwelijk gemaakt aan de hand van drie thema's: a. 80% goedkoopste en 20% duurste gebieden. b. Grote versus kleine natuurgebieden; c. Nederland later (andere ruimtelijke configuraties); Het project vindt plaats in de tweede helft van 2007 en in de eerste helft van 2008.</p>

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Een deel van de resultaten is gepresenteerd in de Natuurbalans 2007.
- In 2008 verschijnt een WOt-rapport (voorlopige titel onbekend).

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Verdere aanvulling aan het thematisch assessment "Kosteneffectiviteit" dat in 2009 plaatsvindt.

Kosteneffectiviteit van Natura 2000 gebieden

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kosteneffectiviteit van Natura 2000 gebieden
Projectnummer:	LEI 31039 en 5233669-01 (2007/9.3)
Projectleider:	Katrin Oltmer
Uitvoerende instellingen:	LEI en Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Tanja de Koeijer
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in €</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)	0	0	0
Reguliere programmagelden	LEI 33,400 Alterra 16,6	LEI 33,4 Alterra 16,6	0
Additionele LNV-projectgelden	0	0	0
<i>Totaal LNV</i>	50,0	50,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Inhoudelijk: Inzicht in de kosteneffectiviteit van natuurbeleid in de Natura 2000 gebieden.
 Technisch: Toepassing van de methode kosteneffectiviteit op de habitattypen in de Natura 2000-gebieden.

Doelstelling van het onderzoek:

De doelstelling van het onderzoek is het in kaart brengen van de kosten en de berekening van de kosteneffectiviteit van de realisatie van de Natura 2000-gebieden op basis van de aanwezige habitattypen. Hiervoor moet worden gekeken in hoeverre de reeds ontwikkelde kosteneffectiviteitsmethodiek aangepast moet gaan worden, zodat habitattypen en niet natuurdoeltypen het uitgangspunt voor de kostenberekening vormen.

Aanpak en tijdspad:

In het project worden bestaande door Alterra ontwikkelde databestanden met relevante informatie over Natura 2000 gebieden (met de nodige aanpassingen en bewerkingen) geïntegreerd in het bestaande model kosteneffectiviteit natuurbeleid. De onderzoeksresultaten zullen vervolgens in de context van eerder uitgevoerde studies naar Natura 2000 gebieden worden geplaatst en geëvalueerd.
 Het project zal in de loop van 2007 worden afgerond.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Oltmer, K., K.H.M. van Bommel, J. Clement, J.J. de Jong, D.R. Rudrum en E.P.A.G. Schouwenberg (2008) "Kosten ter realisatie van de habitattypen in de Natura 2000-gebieden" WOT-rapport xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

- De resultaten zullen in context worden geplaatst van twee andere kostenstudies van de Natura 2000-gebieden.
- Verdere aanvulling aan het thematisch assessment “Kosteneffectiviteit” dat in 2009 plaatsvindt.

Instrumenten voor Nationale Landschappen: Effecten op kernkwaliteiten (INLEK)

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2007 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Instrumenten voor Nationale Landschappen: Effecten op kernkwaliteiten (INLEK)
Projectnummer:	LEI 20898 (2007/9.4)
Projectleider:	Hans Leneman
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx
Startdatum:	01-04-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	75,0	75,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	75,0	75,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Met welke instrumenten kunnen kernkwaliteiten in Nationale Landschappen worden behouden en/of ontwikkeld, en welke (combinaties van) instrumenten zijn hiervoor het meest geschikt? Wat is de relatie tussen het gedrag van verschillende doelgroepen (met name de landbouw) en de in te zetten instrumenten</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Welke instrumenten kunnen worden ingezet om kernkwaliteiten in Nationale Landschappen te behouden en/of te ontwikkelen en welke zijn het meest geschikt, vooral voor de landbouw als doelgroep?</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Het onderzoek start met een inventarisatie van de relatie tussen kernkwaliteiten (beleidsdoelen) en gedrag van doelgroepen om kernkwaliteiten te behouden en/of te ontwikkelen. Aan de hand van een kader uit de beleidsinstrumententheorie wordt daarna inzicht verkregen over de huidige instrumentenmix in Nationale Landschappen. Dit geeft inzicht, nodig voor een analyse gericht op voorstellen over mogelijke instrumenten die kunnen worden ingezet om kernkwaliteiten te realiseren. De inventarisatie en de voorstellen worden in twee Nationale Landschappen met enkele betrokkenen besproken.</p>

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Leneman, H. J. Vader en M.J. Bogaardt, . Instrumenten voor kernkwaliteiten WOt-rapport of werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De belangrijkste conclusie uit het onderzoek is dat voor het behoud en ontwikkeling van kernkwaliteiten een combinatie van ge- en verboden, die voorkomen dat de kernkwaliteit verdwijnt, en stimulansen, die gericht moeten zijn op het waarborgen en/of verbeteren van de kernkwaliteit, het meest geschikte instrumentarium vormt.

Basiskaart Natuur (fase 2007)

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Basiskaart Natuur (fase 2007)
Projectnummer:	5233803-01 (2007/10.4)
Projectleider:	Henk Kramer
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2008

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	0	52,3	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	0	52,3	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het volgen van de ontwikkeling van het areaal natuur in Nederland door de tijd.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> De Basiskaart Natuur Terrestrisch is een onderdeel van een geo-informatie raamwerk waarin kennis m.b.t. het voorkomen van natuurwaarden vastgelegd wordt. De basiskaart is beschikbaar voor de peildata 1990 en 2004, afstemming van beide edities maakt een verschilanalyse in de tijd mogelijk. Vervaardigen van een goede gebruikersdocumentatie van het bestand is van belang voor de toepasbaarheid van het bestand.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Gedetailleerde analyse van de verschilkaart 1990-2004. Verbeteren van de 1990 versie. Uitvoeren van veldwerk voor documenteren van Basiskaart Natuur legenda Audit van bestanden BN1990rev en BN2004</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Het project loopt in 2007 en 2008. In 2008 zal hiervan een werkdocument verschijnen (voorlopige titel onbekend).</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Nog niet bekend.</p>

Uitvoering beheers- en Ontwikkelingsplan kennismodellen Landschap 2007

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2007 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Uitvoering beheers- en Ontwikkelingsplan kennismodellen Landschap 2007
Projectnummer:	5233525-01 (2007/10.6)
Projectleider:	Janneke Roos-Klein Lankhorst
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Wim Nieuwenhuizen
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	5,6	55,6	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	5,6	55,6	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Voor de MNP-graadmeter Landschap zijn door Alterra drie kennismodellen ontwikkeld:

- KELK: Kennismodel Effecten Landschap Kwaliteit
- BelevingsGIS
- Monitoring Schaal.

Het MNP wil dat deze modellen minimaal de A status hebben om daarmee de effecten van veranderingen op de landschapskwaliteit te kunnen bepalen.

Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen zijn verwoord in de Beheers- en Ontwikkelingsplannen MNP-modellen Kennismodel Effecten landschap Kwaliteit , Monitoring Schaal, BelevingsGIS (Nieuwenhuizen e.a., 2004 en Roos-Klein Lankhorst, 2007 in prep.). Deze bevatten activiteiten ter verbetering van het beheer, voor de actualisering, en voor verdere inhoudelijke ontwikkeling.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van het project is om de drie modellen voor de MNP-graadmeter Landschap te actualiseren en te verbeteren, en om in 2007 de A-status te verkrijgen voor deze modellen.

Een belangrijke stap naar de A-status is de omschakeling naar duurzame software. Dit wordt in een apart project uitgevoerd, waarvoor Janneke Roos ook projectleider is. Zij zal zorgen dat beide projecten goed op elkaar worden afgestemd. De nadruk van deze projectbeschrijving ligt op de werkzaamheden voor inhoudelijke verbetering van de drie modellen in 2007.

Aanpak en tijdpad:

Een groot deel van de activiteiten die worden genoemd in het Beheers- en ontwikkelingsplan 2004 zijn in 2006 uitgevoerd. In dit projectplan is aangegeven welke werkzaamheden uit het Beheers- en ontwikkelingsplan 2007 zullen worden uitgevoerd in dit project, met een schatting van de benodigde capaciteit.

Het project wordt onderverdeeld in de volgende fasen:

- Fase 0. Projectleiding en overleg
1. Activiteiten ten behoeve van het beheer
 2. Actualisering bronbestanden
 3. Inhoudelijke ontwikkeling van de drie modellen

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Beoogd resultaat was om in 2007 relatief duurzame versies van de drie modellen af te leveren, met de A-status, en een geactualiseerd Beheers- en ontwikkelingsplan.

In het projectplan werd echter al rekening gehouden met een eventuele vertraging: "De omzetting naar de andere software is echter een onzeker proces, en het kan zijn dat er in de loop van het jaar moet worden besloten een andere weg in te slaan dan nu is voorzien. In dat geval is er een kans dat aan het eind van 2007 nog niet alle modellen operationeel zijn in de andere software. Wel wordt gezorgd voor operationele versies in de huidige programmatuur Osiris. Dit zou wel betekenen dat de A-status nog niet in 2007 zou kunnen worden toegekend aan (een deel van) de modellen."

Het werkend maken van de tool om kennistabellen te kunnen gebruiken in ArcGIS (de duurzame software) bleek meer werk te zijn dan gehoopt. De modellen zijn daarom slechts ten dele omgezet. Ook is op aanvraag van de opdrachtgever de inhoudelijke werking van de modellen gedeeltelijk sterk gewijzigd tov het product van 2006. De planning is nu om in 2008 de A-status aan te vragen, waarbij er in 2008 tevens verdere inhoudelijke verbeteringen zullen worden uitgevoerd.

De inhoudelijke werking van de modellen is/wordt beschreven in:

Roos-Klein Lankhorst,J., F. Brouwer, A.J.M. Koomen, M.M. van der Werff, T.J. Weijsschede "KELK Monitoringsysteem_versie2, Voor het monitoren van de generieke kernkwaliteiten Nota Ruimte, WOt-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen

Roos-Klein Lankhorst,J. en W. Nieuwenhuizen "Beheers- en Ontwikkelingsplan 2007 MNP-modellen: Kennismodel Effecten landschap Kwaliteit, Monitoring Schaal, BelevingsGIS" WOt-werkdocument XX, , WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Als de A-status kan worden verleend aan de drie modellen, dan zal het onderzoek naar effecten van ruimtegebruiksveranderingen op het landschap gebruik kunnen maken van modellen met een vast gestelde kwaliteit.

Kwaliteitsstatus A voor FIONA

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kwaliteitsstatus A voor FIONA
Projectnummer:	LEI 20917 (2007/10.7)
Projectleider:	Dale Rudrum
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Tanja de Koeijer
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	25,0	25,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	25,0	25,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Is de theoretisch en programmatische opbouw en achtergrond van FIONA voldoende en is er een systeem om te waarborgen dat deze kwaliteit gehandhaafd wordt?</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> FIONA zodanig verbeteren dat het de kwaliteitsstatus A verkrijgt, of aangeven waar FIONA verbeterd moet worden om deze te verkrijgen.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Activiteiten uitgevoerd in 2007 Scheiding modelkern en modules. Aanpassing code om scheiding te effectueren. Beschrijven en testen van de modelkern.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Rudrum, D.P. (2008) Beschrijving model Fiona ter verkrijging van kwaliteitstatus A, WOT-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De kern van het model is geheel op fouten nagekomen en is nu gedocumenteerd als onderdeel van het verkrijgen van de kwaliteitstatus A</p>

Onzekerheidsanalyse van modelketen Bodemkaart - SMART - SUMO – MOVE

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Onzekerheidsanalyse van modelketen Bodemkaart - SMART - SUMO - MOVE
Projectnummer:	5232891-01 (2007/10.8)
Projectleider:	Eric Schouwenberg
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Junt Halbertsma
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € *1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	66,0	66,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	66,0	66,0	0
Overig (indien van toepassing)			
totaal			

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Bij het uitvoeren van analyses door en voor het MNP worden berekeningen uitgevoerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van in "ketens" gekoppelde modellen, bestanden en conversiemodules. Onzekerheden in een component van de modelketens kunnen zich voortplanten naar naar de einduitkomsten van de modelketens. De centrale vraag is: Wat is de bijdrage van de onzekerheden van de componenten in de modelketen Bodemkaart –SMART/SUMO – MOVE (plus aangeschakelde componenten) aan de onzekerheid in de einduitkomst ?</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het primaire doel van het project is het identificeren van de "zwakke schakels" in de modelketen Bodemkaart-SMART/SUMO-MOVE; welke componenten of (groepen van) parameters leveren de grootste bijdrage aan de onzekerheid van de uitkomsten van de modelketen? Daarnaast geeft de analyse de mogelijkheid om uitspraken op basis van de modelketen te voorzien van een betrouwbaarheidindicatie.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> De werkwijze bestaat uit de volgende stappen: a) Opstellen van projectplan en afstemming Alterra/MNP, b) Inventarisatie van componenten die deel uitmaken van de operationele keten en selectie van onderdelen waarvoor een onzekerheidsanalyse wordt uitgewerkt, c) Tabellen met invoergegevens per model of bestand in de modelketen; specificatie van onzekerheden per invoergegeven, d) Modelruns onzekerheidsanalyse, e) Analyse en interpretatie van de resultaten van de modelruns onzekerheidsanalyse, f) Rapportage</p>

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het beoogde resultaat is een rapport met daarin: een beschrijving van de methodiek; beschrijving van input, output en de onzekerheidsbijdragen van de input aan de output; aanbevelingen voor verbetering/investering in de modelketen; beschrijving van de onzekerheden in de doorgerekende toepassingen van de modelketen. Dit resultaat is nog niet gerealiseerd. Oorzaken zijn de complexiteit van het project (nog beperkte ervaring met de onzekerheidsanalyse van modelketens met daarin ruimtelijke invoergegevens, problemen bij de implementatie van de Natuurplannen van het MNP bij Alterra (zie evaluatie 2006/11.4), drie componenten met eigen ontwikkelaar/bronhouder). De tussenresultaten van het project zullen worden vastgelegd in een WOt-werkdocument met de voorlopige titel:

Wamelink et. al. (2008). Foutenvoortplanting in de modelketen Bodemkaart-SMART/SUMO-MOVE. WOt werkdocument xx, WOt NM, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De realisatie van het project zal de efficiency van verdere modelverbetering en dataverzameling verbeteren en de informatie inhoud van de uitspraken op basis van de modelketen te verbeteren. In overleg met MNP wordt onderzocht hoe de Onzekerheidsanalyse van modelketen Bodemkaart – SMART/SUMO – MOVE kan worden afgerond.

Metaversie van de Natuurplanner

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Metaversie van de Natuurplanner
Projectnummer:	5233962-01 (2007/10.9)
Projectleider:	Han van Dobben
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	??
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	0	33,9	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	0	33,9	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De te ontwikkelen kennis betreft de verandering in de vegetatie die optreedt als gevolg van veranderingen in depositie, hydrologie en beheer. Deze wordt weergegeven in eenvoudige grafieken, tabellen en vuistregels tbv beleid en beheer</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Inzichtelijk maken van dosis / effect relaties in het natuurbeheer</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Uitvoeren doorrekeningen met de NP en inzichtelijk weergeven van de gevonden relaties. Voorbereiding 2007, uitvoering + toetsing in expertworkshop 2008.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Het project krijgt een vervolg in 2008. De rapportage verschijnt in 2008.'</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Conclusie tot nu toe: resultaten NP komen goed overeen met expertoordeel</p>

ETC-LUSI

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	ETC-LUSI
Projectnummer:	5233463-01 (2007/10.10)
Projectleider:	Gerard Hazeu
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Keimpe Wieringa
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	60,0	35,4	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	60,0	35,4	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Behoefte van het MNP om betere afstemming te krijgen met het Europese onderzoek en beleid op het gebied van landgebruik en ruimtelijke informatie.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het ETC-LUSI consortium ondersteunt het Europese Milieu Agenschap (EEA), de Europese Commissie en andere European Topic Centres (ETC's) bij het analyseren van ruimtelijke milieu data en het opzetten van Europese data infrastructuur. De inbreng van nationale expertise speelt hierbij een belangrijke rol.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Het ETC-LUSI zal zich in het bijzonder bezighouden met:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ondersteuning bij de ontwikkeling van de EEA componenten van European Spatial Data Infrastructure (ESDI) in relatie tot Inspire and GMES - bewaking kwaliteit van ruimtelijke data gebruikt door EEA - onderhoud en ontwikkeling van CORINE Land Cover - ondersteuning bij de ontwikkeling van specifieke indicatoren (landgebruik) en de gerelateerde beleidsevaluatie - consolidering en testen van methoden voor ruimtelijke analyses en modellering (land accounts, functional mapping, interactive atlas)

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Validatie Globcover, CLC2006, case studie CAP: Elbersen, B.S.; Doorn, A. & Neaff, H. (2008); CAP expenditure and their targeting to environmentally sensitive areas in the Netherlands, LUSI-working document. , SDI/INSPIRE meeting Porto, workshop on Ecological connectivity and ecosystem assessment

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Europese samenwerking binnen ETC-LUSI op het gebied van ruimtelijke analyses Europees landgebruik (ecosystem assessment and connectivity), analyse van milieu aspecten a.g.v. van 'EU cohesion funds' , invloed CAP op regionale ontwikkeling landelijk gebied), data-inwinning (Globcover en CLC2006) en ruimtelijke infrastructuur (SDI/INSPIRE).

Natuur Orakel

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Natuur Orakel
Projectnummer:	5233614-01 (2007/10.11)
Projectleider:	Jan Clement
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Marlies Sanders
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	0	10,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	0	10,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Onderzoekers van het MNP moeten vaak snel en efficiënt ad-hoc vragen over de Natuur in Nederland beantwoorden. Hierbij is het meestal noodzakelijk om grote landsdekkende bestanden met elkaar te combineren. Dit proces is vaak tijdrovend en gecompliceerd, waardoor het snel en efficiënt ad-hoc vragen beantwoorden ernstig wordt belemmerd. Bovendien moeten vaak steeds dezelfde handelingen voor een net iets andere vraag worden uitgevoerd. Het Natuur Orakel komt hier aan tegemoet door jaarlijks veelgebruikte combinaties van bestanden te ontsluiten via een Oracle database en een applicatie waarmee deze gecombineerde bestanden snel en efficiënt zijn te bevragen en te bewerken. Een voorbeeld is de de basiskaart natuur en de combinaties die gebruikt worden voor de kwaliteitsborging EH

Doelstelling van het onderzoek:

Natuur Orakel biedt de mogelijkheid om gebruikte analyseresultaten op te slaan voor hergebruik, documentatie, raadpleeg en presentatie doeleinden. Deze definitiestudie inventariseert de gebruikersbehoefte, onderzoekt mogelijke alternatieven, geeft een eerste aanzet

Aanpak en tijdspad:

In de definitiestudie worden de gebruikersbehoeften in kaart gebracht. Welke bestanden worden vaak gecombineerd bij het beantwoorden van ad-hoc vragen? Welke bewerkingen worden meestal uitgevoerd? Hoe moeten de resultaten worden gepresenteerd? Op basis van deze behoefte inventarisatie wordt een functioneel ontwerp voor het Natuur Orakel opgesteld en een eerste globale kostenschatting gemaakt voor de ontwikkeling. Middels een flyer krijgen de gebruikers een eerste indruk van de mogelijkheden van het Natuur Orakel.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Eer is een 10tal enquêtes uitgevoerd om de informatiebehoefte te pijlen, daarvoor is een PowerPoint presentatie gemaakt. Het idee van Natuur Orakel heeft er mede toe geleid dat er in 2008 een vervolgproject is opgestart met de naam **Geodatabase Kwaliteitsborging Natuur** waarin alle relevante natuurbestanden in een 2.5 meter raster worden opgeslagen en die zal dienen om beleid mee te evalueren en natuurtypologie kaarten af leiden, zoals basiskaart natuur.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het definitie project heeft mede geleid tot vervolgproject en besef dat kwaliteitsborging van geodata essentieel is.

Basiskaart Natuur Aquatisch, GeoDatabase (fase 2 e.v.)

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Basiskaart Natuur Aquatisch, GeoDatabase (fase 2 e.v.)
Projectnummer:	533188-01 (2007/10.12)
Projectleider:	Henk Kramer
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	1,0	36,0	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	1,0	36,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i></p> <p>Ontwikkeling van de Basiskaart Natuur aquatisch die voldoet aan volgende primaire eisen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Topgrafische kaart, bij voorkeur TOP-10 NL, is basis 2. Bevat alle grote en kleine wateren volgens TOP-10 3. Legenda overeenkomstig de typologie die is ontwikkeld door Didden et al. in project 2006/7.2 4. Is afgestemd op basiskaart terrestrische natuur 5. Voldoet aan de kwaliteitseisen van status A (let op kwaliteit input)
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i></p> <p>Er is geen nationaal dekkende kaart van de Nederlandse natuur. Inmiddels is de Basiskaart Natuur voor de Nederlandse terrestrische natuur nagenoeg gereed. Er is behoefte aan een vergelijkbare basiskaart voor de Nederlandse aquatische natuur, de Basiskaart Natuur aquatisch (BNA). Doel van het project is het opzetten van een Basiskaart Natuur aquatisch GeoDatabase met alle voor BNA relevante bronbestanden in combinatie met een aantal relevante beleidsbestanden. Op basis van de ontwikkelde typologie (Didden et.al) wordt de BNA samengesteld .</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i></p> <p>GIS-technische realisatie van de Basiskaart Natuur Aquatisch volgens ontwikkelde typologie.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i></p> <p>- GIS procedure voor opdelen van waterobjecten uit Top10Vector in vlakvormige en lijnvormige objecten</p> <p>Deelbestand met waterobjecten opgedeeld in vlakvormen (plassen en meren) en lijnvormen (rivieren e.d.)</p>

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het deelbestand is een tussenresultaat dat als bron gebruikt wordt bij het verder ontwikkelen van de Basiskaart Natuur (door van Puijenbroek en Clement)

Rapportage Onderbouwend Onderzoek

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Rapportage Onderbouwend Onderzoek
Projectnummer:	5232455-03
Projectleider:	Bram ten Cate
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	88,2	49,2	39,0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	88,2	49,2	39,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De overheid heeft kennis nodig over natuur, landschap en milieu in de context van het bestuur, de economie en de samenleving. De WOT Natuur & Milieu verzorgt deze informatie voor met name LNV en het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP). Dit project speelt daarin een belangrijke rol.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Eenduidige rapportage van WOT-producten van de Natuurplanbureaufunctie. Daardoor ontstaat een helder onderscheid tussen MNP-publicaties waarvoor het MNP integrale verantwoordelijkheid draagt (zoals wettelijke producten, thematische assessments) en resultaten van onderbouwend onderzoek waarvoor niet het MNP maar de WUR/WOT verantwoordelijk is.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Het project bestaat uit een aantal concrete activiteiten. Alle activiteiten lopen gedurende het gehele jaar en lopen parallel aan elkaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Het coördineren van het uitbrengen van rapporten, werkdocumenten en andere publicaties van afgerond onderzoek uit 2006, en van af te ronden onderzoek in 2007. o Het (mede) organiseren en faciliteren van bijeenkomsten die binnen het programma en samen met andere WOT-programma's zijn georganiseerd
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> In 2007 zijn de volgende aantallen publicaties uitgebracht: WOT-studie: 1 WOT-rapporten: 17 WOT-werkdocumenten: 17</p>

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het MNP en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans en thematische assessments.

Programmamanagement

Programma WOT-04-002
Resultaten 2007 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Programmamanagement
Projectnummer:	5233493-01
Projectleider:	Harm Houweling
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Keimpe Wieringa
Startdatum:	01-01-2007
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2007</i>	<i>Gerealiseerd in 2007</i>	<i>Doorgeschoven naar 2008 (NUTO)</i>
Budget doorgeschoven uit 2006 (NUTO)			
Reguliere programmagelden	85,0	113,7	0
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	85,0	113,7	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De kennisontwikkeling in het programma is georganiseerd in tien thema's waarin de kennisvelden biodiversiteit, landschap, economische context en bestuur en samenleving zijn geïntegreerd. Deze thema's (in termen van relevantie, benodigde kennis, stand van zaken kennisontwikkeling en onderzoeksvragen 2007) zijn geformuleerd door Programma Commissie Natuur.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het programma WOT-04-002 Natuurplanbureaufunctie Ondersteunend Onderzoek is een onderdeel van het werkprogramma van de WOT NM. Het programma moet de kennisbasis versterken waarmee het MNP de Natuurplanbureaufunctie kan vervullen. Doel van het project is de efficiënte en effectieve organisatie en leiding van dit programma als onderdeel van de kenniscyclus van MNP en WOT</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> De Programma Commissie Natuur (PCN) fungeert als begeleidingscommissie van het programma. De beheersmatige aspecten van het programma worden behartigd door het programmabureau van de WOT NM. De PCN-kalender is het jaarlijkse vergaderschema van de programmacommissie en verbindt de kenniscyclus met het jaarplan.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> WOT (2008, in voorbereiding). Jaarrapportage 2007. WOT-werkdocument xx, WOT NM, Wageningen.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De primaire doelgroep is het Milieu en Natuurplanbureau (MNP). Het resultaat van het project is een effectieve ontwikkeling van kennis voor het MNP en de doorwerking van deze kennis naar het MNP</p>

Wot-onderzoek

Verschenen documenten in de reeks Werkdocumenten van de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu vanaf 2006

Werkdocumenten zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, te Wageningen. T 0317 – 47 78 44; F 0317 – 41 90 00; E info.wnm@wur.nl
De werkdocumenten zijn ook te downloaden via de WOT-website www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

2006

- 21 *Rienks, W.A., I. Terluin & P.H. Vereijken.* Towards sustainable agriculture and rural areas in Europe. An assessment of four EU regions
- 22 *Knegt, B. de, H.W.B. Bredenoord, J. Wiertz & M.E. Sanders.* Monitoringsgegevens voor het natuurbeheer anno 2005. Ecologische effectiviteit regelingen natuurbeheer: Achtergrondrapport 1
- 23 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-001 – Monitor- en Evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland
- 24 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek Natuurplanbureauafunctie
- 25 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-385 - Milieuplanbureauafunctie
- 26 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-394 – Natuurplanbureauafunctie
- 27 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04 - Kennisbasis
- 28 *Verboom, J., R. Pouwels, J. Wiertz & M. Vonk.* Strategisch Plan LARCH. Van strategische visie naar plan van aanpak
- 29 *Velthof, G.L. en J.J.M. van Grinsven (eds.)* Inzet van modellen voor evaluatie van de meststoffenwet. Advies van de CDM-werkgroep Harmonisatie modellen
- 30 *Hinszen, M.A.G., R. van Oostenbrugge & K.M. Sollart.* Draaiboek Natuurbalans. Herziene versie
- 31 *Swaay, C.A.M. van, V. Mensing & M.F. Wallis de Vries.* Hotspots dagvlinder biodiversiteit
- 32 *Goossen, C.M. & F. Langers.* Recreatie en groen in en om de stad. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006
- 33 *Turnhout, Chr. Van, W.-B. Loos, R.P.B. Foppen & M.J.S.M. Reijnen.* Hotspots van biodiversiteit in Nederland op basis van broedvogelgegevens
- 34 *Didderen, K en P.F.M. Verdonschot.* Graadmeter Natuurwaarde aquatisch. Typen, indicatoren en monitoring van regionale wateren
- 35 *Wamelink, G.W.W., G.J Reinds, J.P. Mol-Dijkstra, J. Kros, H.J. Wieggers.* Verbeteringen voor de Natuurplanner
- 36 *Groeneveld, R.A. & R.A.M. Schrijver.* FIONA 1.0; Technical description
- 37 *Luesink, H.H., M.J.C. de Bode, P.W.G. Groot Koerkamp, H. Klincker, H.A.C. Verkerk & O.Oenema.* Protocol voor monitoring landelijke mestmarkt onder een stelsel van gebruiksnormen
- 38 *Bakker-Verdurmen, M.R.L., J.W. Eimers, M.A.G. Hinssen-Haenen, T.J. van der Zwaag-van Hoorn.* Handboek secretariaat WOT Natuur & Milieu
- 39 *Pleijte, M. & M.A.H.J. van Bavel.* Europees en gebiedsgericht beleid: natuur tussen hamer en aambeeld? Een verkennend onderzoek naar de relatie tussen Europees en gebiedsgericht beleid
- 40 *Kramer, H., G.W. Hazeu & J. Clement.* Basiskaart Natuur 2004; vervaardiging van een landsdekkend basisbestand terrestrische natuur in Nederland
- 41 *Koomen, A.J.M., W. Nieuwenhuizen, J. Roos-Klein Lankhorst, D.J. Brus & P.F.G. Vereijken.* Monitoring landschap; gebruik van steekproeven en landsdekkende bestanden
- 42 *Selnes, T.A., M.A.H.J. van Bavel & T. van Rheenen.* Governance of biodiversity
- 43 *Vries, S. de. (2007)* Veranderende landschappen en hun beleving
- 44 *Broekmeijer, M.E.A. & F.H. Kistenkas.* Bouwen en natuur: Europese natuurwaarden op het ruimtelijk ordeningsspoor. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006
- 45 *Sollart, K.M. & F.J.P. van den Bosch.* De provincies aan het werk; Praktijkervaringen van provincies met natuur- en landschapsbeleid in de periode 1990-2005. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006
- 46 *Sollart, K.M. & R. de Niet met bijdragen van M.M.M. Overbeek.* Natuur en mens. Achtergronddocument bij de Natuurbalans 2006

2007

- 47 *Ten Berge, H.F.M., A.M. van Dam, B.H. Janssen & G.L. Velthof.* Mestbeleid en bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek; Advies van de CDM-werkgroep Mestbeleid en Bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek
- 48 *Kruit, J. & I.E. Salverda.* Spiegeltje, spiegeltje aan de muur, valt er iets te leren van een andere plannings-cultuur?
- 49 *Rijk, P.J., E.J. Bos & E.S. van Leeuwen.* Nieuwe activiteiten in het landelijk gebied. Een verkennende studie naar natuur en landschap als vestigingsfactor
- 50 *Ligthart, S.S.H.* Natuurbeleid met kwaliteit. Het Milieu- en Natuurplanbureau en natuurbeleidsevaluatie in de periode 1998-2006
- 51 *Kennismarkt 22 maart 2007; van onderbouwend onderzoek Wageningen UR naar producten MNP in 27 posters*
- 52 *Kuindersma, W., R.I. van Dam & J. Vreke.* Sturen op niveau. Perversies tussen nationaal natuurbeleid en besluitvorming op gebiedsniveau.
- 53 *Reijnen, M.J.S.M.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. National Capital Index version 2.0

53. *Windig, J.J., M.G.P. van Veller & S.J. Hiemstra.*
3 Indicatoren voor 'Convention on Biodiversity 2010'. Biodiversiteit Nederlandse landbouwhuisdieren en gewassen
53. *Melman, Th.C.P. & J.P.M. Willemsen.* Indicators for
4 the 'Convention on Biodiversity 2010'. Coverage protected areas.
53. *Weijden, W.J. van der, R. Lewis & P. Bol.*
6 Indicatoren voor 'Convention on Biodiversity 2010'. Indicatoren voor het invasieproces van exotische organismen in Nederland
53. *Nijhof, B.S.J., C.C. Vos & A.J. van Strien.* Indicators
7a for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Influence of climate change on biodiversity.
53. *Moraal, L.G.* Indicatoren voor 'Convention on
7b Biodiversity 2010'. Effecten van klimaatverandering op insectenplagen bij bomen.
53. *Fey-Hofstede, F.E. & H.W.G. Meesters.* Indicators
8 for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Exploration of the usefulness of the Marine Trophic Index (MTI) as an indicator for sustainability of marine fisheries in the Dutch part of the North Sea.
53. *Reijnen, M.J.S.M.* Indicators for the 'Convention on
9 Biodiversity 2010'. Connectivity/fragmentation of ecosystems: spatial conditions for sustainable biodiversity
53. *Gaaff, A. & R.W. Verburg.* Indicators for the
11 'Convention on Biodiversity 2010' Government expenditure on land acquisition and nature development for the National Ecological Network (EHS) and expenditure for international biodiversity projects
53. *Elands, B.H.M. & C.S.A. van Koppen.* Indicators for
12 the 'Convention on Biodiversity 2010'. Public awareness and participation
54. *Broekmeyer, M.E.A. & E.P.A.G. Schouwenberg & M.E. Sanders & R. Pouwels.* Synergie Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000-gebieden. Wat stuurt het beheer?
55. *Bosch, F.J.P. van den.* Draagvlak voor het Natura 2000 gebiedenbeleid. Onder relevante betrokkenen op regionaal niveau
56. *Jong, J.J. & M.N. van Wijk, I.M. Bouwma.* Beheerskosten van Natura 2000 gebieden
57. *Pouwels, R. & M.J.S.M. Reijnen & M. van Adrichem & H. Kuipers.* Ruimtelijke condities voor VHR-soorten
58. *Bouwma, I.M.* Quickscan Natura 2000 en Programma Beheer.
59. *Schouwenberg, E.P.A.G.* Huidige en toekomstige stikstofbelasting op Natura 2000 gebieden
60. *Hoogeveen, M.* Herberekening Ammoniak 1998 (werktitel)
61. *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-001 – ME-AVP
62. *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
63. *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
64. *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-385 – Milieuplanbureauafunctie
65. *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-394 – Natuurplanbureauafunctie
66. *Brasser E.A., M.F. van de Kerkhof, A.M.E. Groot, L. Bos-Gorter, M.H. Borgstein, H. Leneman* Verslag van de Dialogen over Duurzame Landbouw in 2006
67. *Hinssen, P.J.W.* Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Werkplan 2007
68. *Nieuwenhuizen, W. & J. Roos Klein Lankhorst.* Landschap in Natuurbalans 2006; Landschap in verandering tussen 1990 en 2005; Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006.
69. *Geelen, J. & H. Leneman.* Belangstelling, motieven en knelpunten van natuuraanleg door grondeigenaren. Uitkomsten van een marktonderzoek.
70. *Didderen, K., P.F.M. Verdonschot, M. Bleeker.* Basiskaart Natuur aquatisch. Deel 1: Beleidskaarten en prototype
71. *Boesten, J.J.T.I., A. Tiktak & R.C. van Leerdam.* Manual of PEARLNEQ v4. (unofficial draft version of manual)
72. *Grashof-Bokdam, C.J., J. Frissel, H.A.M. Meeuwssen & M.J.S.M. Reijnen.* Aanpassing graadmeter natuurwaarde voor het agrarisch gebied
73. *Bosch, F.J.P. van den.* Functionele agrobiodiversiteit. Inventarisatie van nut, noodzaak en haalbaarheid van het ontwikkelen van een indicator voor het MNP
74. *Kistenkas, F.H. en M.E.A. Broekmeyer.* Natuur, landschap en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
75. *Luttik, J., F.R. Veeneklaas, J. Vreke, T.A. de Boer, L.M. van den Berg & P. Luttik.* Investeren in landschapskwaliteit; De toekomstige vraag naar landschappen om in te wonen, te werken en te ontspannen
76. *Vreke, J.* Evaluatie van natuurbeleidsprocessen
77. *Apeldoorn, R.C. van,* Working with biodiversity goals in European directives. A comparison of the implementation of the Birds and Habitats Directives and the Water Framework Directive in the Netherlands, Belgium, France and Germany
78. *Hinssen, P.J.W.* Werkprogramma 2008; Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT-04). Onderdeel Planbureauafuncties Natuur en Milieu.
79. *Custers, M.H.G.* Betekenissen van Landschap in onderzoek voor het Milieu- en Natuurplanbureau; een bibliografisch overzicht
81. *Bakel, P.J.T. van, T. Kroon, J.G. Kroes, J. Hoogewoud, R. Pastoors, H.Th.L. Massop, D.J.J. Walvoort.* Reparatie Hydrologie voor STONE 2.1. Beschrijving reparatie-acties, analyse resultaten en beoordeling plausibiliteit.
- 2008**
92. *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-001 – Koepel
93. *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
94. *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
95. *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-005 – M-AVP
96. *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-006 – Natuurplanbureauafunctie
97. *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-007 – Milieuplanbureauafunctie